

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Arbetet som skolkurator- en tolkningsfråga?

**En kvalitativ undersökning av skolkuratorns arbete och
yrkesroll**

Agnes Lagerqvist & Ingrid Lundgren

Kandidatuppsats SOPB63
VT 2023

Antal ord: 14517
Handledare: Jayne Jönsson

Abstract

Authors: Agnes Lagerqvist och Ingrid Lundgren

Title: The work of school counselors - Open to interpretation? A qualitative investigation of school counselors work and professional role

Supervisor: Jayne Jönsson

Assessor: Marie Sepulchre

The aim of this study was to research how school counselors work and how they interpret and implement the existing guidelines from Skolverket and Socialstyrelsen. The study is also aimed to investigate what circumstances are influential for the school counselors ability to implement the guidelines. The method semi-structured interviews were chosen to allow us to investigate how school counselors carry out their work. Seven school counselors working at elementary schools in Malmö were interviewed. All interviews were recorded and then later transcribed to allow for coding and thematization. Michael Lipsky's theory of street level bureaucracy and role theory have been used to analyze the studies result. The study found that the existing guidelines provided little support in the counselors' every day work, and that the counselors interpreted the guidelines in different ways. The role of the school counselor differed between different schools. Both the school counselors professional role and what assignments were prioritized depended on the pupils' needs, the school counselors interests and how the guidelines were interpreted. The participants expressed wanting to work more with preventing social problems, as well as promoting health and well-being at school, but that they were obligated to prioritize the urgent needs of the pupils.

Key words: school counselors, school social work, student health, street level bureaucracy, implementation

Förord

Stort tack till alla skolkuratorer som deltagit i intervjuerna! Det har varit ett nöje att få ta del av era berättelser. Vi vill även tacka vår handledare Jayne Jönsson för kloka råd och uppmuntrande ord under arbetets gång.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
1. Inledning	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Bakgrund	6
1.4 Definition av centrala begrepp	7
2. Kunskapsläget	9
2.1 Skolkuratoren inom elevhälsan	9
2.2 Skolkuratorns uppdrag och arbetsuppgifter	10
2.3 Förutsättningar för arbetet	14
3. Teoretiskt ramverk	15
3.1 Val av teorier	15
3.2 Lipskys gräsrotsbyråkrati	16
3.2.1 Policy making	16
3.2.2 Handlingsfrihet	17
3.3 Rollteori	17
4. Metod	18
4.1 Datainsamlingsmetod	18
4.2 Urval	19
4.4 Tillvägagångssätt	20
4.4.1 Arbetsprocessen	20
4.4.2 Analysförfarande	21
4.5 Studiens tillförlitlighet	23
4.5.1 Tillförlitlighet	23
4.5.2 Forskningsetiska överväganden	24
5. Resultat och analys	25
5.1 Hur skolkuratorerna arbetar i förhållande till uppdraget	25
5.1.1 Kuratorernas roll	25
5.1.2 Förebyggande och främjande- en tolkningsfråga	29
5.2 Förhållanden som påverkar skolkuratorns arbete	31
5.2.1 Tidsbrist	31
5.2.2 Möjligheten att utforma sitt eget arbete	34
5.3 Skolkuratorns arbetsuppgifter	36
5.3.1 Individnivå	36
5.3.2 Grupp och organisationsnivå	39
6. Avslutande diskussion	41
Referenslista	42
Bilagor	44
Bilaga 1. Informationsbrev	44

Bilaga 2. Samtyckesblankett	45
Bilaga 3. Intervjuguide	45

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Enligt Skolverket och Socialstyrelsens (2016) Vägledning för elevhälsan ska alla barn och unga i Sveriges skolor ha tillgång till jämlik elevvård. I 25§ skollagen (SFS: 2010: 800) finns bestämmelser om att alla elever ska ha tillgång till en kurator. Men det finns inga bestämmelser eller regleringar som rör tjänstens utformning, och inte heller en arbetsbeskrivning för den enskilda kuratorn. Som vägledningen (Skolverket & Socialstyrelsen 2016) framför så är det varje enskild huvudman, ofta rektorn, som har den beslutande makten över elevhälsan på varje skola. Vilket således också innefattar en beslutsmyndighet över utformningen av skolkuratorns uppdrag, arbetsuppgifter och de resurser samt tidsram som skall finnas tillhanda. I förordningen till vägledningen framför Skolverket och Socialstyrelsen (2016) även att den endast skall ses som just vägledande, och att det inte är en föreskrift, nationell riktlinje eller utgör allmänna råd. Den är tänkt att utgöra ett kunskapsstöd som skolkuratorer själva får tolka och implementera. Vidare finns det inte någon nationell kvalitetskontroll eller utvärdering av kuratorernas arbete, och det är inte heller ett krav att skolkuratorer ska ha samma utbildning och kompetens.

Statistiskt underlag (Akademikerförbundet SSR 2019) visar dessutom att skolkuratorernas förutsättningar skiljer sig mycket. Mer specifikt så handlar det om kuratorernas varierande tjänstegrad och elevunderlaget de ansvarar för. Men rapporten uppmärksammar även skillnader i utformningen av elevhälsan och att elevernas socioekonomiska bakgrund påverkar behovet av en kurator.

Tidigare forskning från Mathiesen och Gunnarsdottir (2021) visar att när policys är otydliga eller motsägelsefulla så uppstår stora skillnader i hur olika individer väljer att tolka och implementera dem. Deras utövande i den professionella yrkesrollen blir därmed handlingar som främst baseras på egna värderingar och vad de själva anser är bäst för klienten. Vidare synliggör forskning (se Isaksson 2016; Backlund 2007) att det formella handlingsutrymmet hos skolkuratorer vanligtvis är stort, men att de upplever sig vara begränsade av den otydligt formulerade arbetsbeskrivningen och avsaknaden av en tydlig yrkesroll. Det är mot bakgrund av denna forskning som vi har kunnat identifiera två problem. Dels att vägledningen som finns upplevs som otydlig (Isaksson 2016), men även att det till synes verkar finnas skillnader i hur olika skolkuratorer arbetar (Backlund 2007; Kjellgren, Lilliehorn och Markström 2022).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att få en bättre förståelse för hur skolkuratorer förhåller sig till den vägledning som finns i sitt vardagliga arbete. Med bakgrund av i tidigare forskningen önskar vi att undersöka hur skolkuratorer tolkar och implementerar vägledningen (Skolverket & Socialstyrelsen 2016) samt vilka aspekter som påverkar kuratorernas tolkning och möjligheterna att arbeta utefter den.

För att uppnå syftet ställer vi följande frågor:

- Vilka förutsättningar och förhållanden uppger skolkuratorer påverkar deras yrkesutövande?
- Hur beskriver skolkurator att de tolkar och implementerar vägledningen som finns i sitt arbete?

1.3 Bakgrund

De senaste åren har en tydlig ökning skett av antalet barn och unga i behov av stöd till Barn- och ungdomspsykiatri, BUP, för stöd och hjälp (Uppdrag psykisk hälsa, 2021).

Antalet som 2022 fick hjälp inom vårdgarantin på 30 dagar var endast 49 procent (ibid) enligt statistiken från Sveriges kommuner och regioner (u.å).

På uppdrag av Akademikerförbundet SSR genomförde Novus en attitydundersökning åren 2012, 2015, 2017 och 2019 med syftet att undersöka skolkuratorernas egna inställning till arbetet (2019). Rapporten synliggör att för samtliga år uppgav 51-53 procent av skolkuratorerna att de upplevde en för hög arbetsbelastning (2019: 10). Något som de själva relaterade till ett ökat behov av stöd hos eleverna (2019: 13). 28-33 procent av kuratorerna upplevde arbetet som akutstyrt, en fråga som 57-63 procent svarade "Ja, delvis" på (2019:14). Avslutningsvis belyser rapporten att skolkuratorerna uppgav att en stor del av det förebyggande arbetet var det som fick prioriteras bort vid tidsbrist (2019: 16), men att det egentligen var arbetsuppgifter som de önskade att ha tid för (ibid).

Utredningen *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven- aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning* (SOU 2021: 11) föreslår en reglering för tillgången till elevhälsan som anger att en kurator högst får ansvara för 400 elever.

1.4 Definition av centrala begrepp

Skolkuratoren

Den professionella yrkesrollen som skolkurator regleras på ett övergripande plan i det nationella styrdokumentet- 25§ skollagen (SFS: 2010: 800). Här fastslås att vid behovet av psykosociala insatser skall det *finnas tillgång till* en kurator. Emellertid så möjliggör skollagen som ramlag och dess formulering för tolkning på lokal nivå. Där skolorna själva kan tolka och anpassa tillgången till en kurator efter förutsättningarna (Proposition 2009/10:165)

Med syftet att bidra med ytterligare vägledning och kvalitetssäkring för det elevhälsoarbete som utförs av skolkuratoren har Akademikerförbundets SSR (2015) tagit fram deras *Policy för skolkuratorer*. Vanligtvis finner sig kuratorn som anställd med rektorn som närmaste chef vilket är den som generellt sett reglerar skolans elevhälsoarbete, och därmed också kuratorns arbete. Men som policyn framför finns även andra former där kuratorn ingår i sk. resursteam. Innehållet som Akademikerförbundet tagit fram i policyn innefattar skolkuratorns “bidrag i skolans elevhälsoarbete, yrkesroll och insatser samt professionella kompetens” (ibid: 5-6). Därutöver listas även målsättningar för kuratorns arbete, exempelvis “arbeta med ett socialt samt psykosocialt arbete på individ-, grupp, -organisations och samhällsnivå”. Kuratorn ska även “Uppmärksamma elever som får illa... visar tecken på psykisk ohälsa”, samverka med andra instanser, men även förebyggande arbete som syftar till att elever ska “uppnå kunskapsmålen och utvecklas socialt och emotionellt i en miljö som främjar lärandet” (Akademikerförbundet SSR 2015: 6-7).

Elevhälsa

Likt kuratorn regleras elevhälsans arbete likaså i 25§ Skollagen, och som lagen tydligt stipulerar skall arbetet främst innefatta ett förebyggande och hälsofrämjande arbete (2 kap. 1 st. 25§ skollagen SFS: 2010: 800). Som ett kunskapsstöd för elevhälsans arbete har Skolverket och Socialstyrelsen (2016) tagit fram dokumentet *Vägledning för elevhälsan*, med sitt syfte att bidra till en jämlik elevhälsa över hela landet (ibid: 7). Vägledningen riktar sig till samtliga professioner inom elevhälsan, rektorer och ledning men därutöver även vårdgivare, skolhuvudmän och beslutsfattare (ibid: 8), och innehåller förutom information om elevhälsan som resurs, information och stöd för samtliga professioners ansvarsområden (ibid: 6). Vidare anmärker dokumentet på elevhälsans målsättning om att “stödja *alla* elevers utveckling mot utbildningens mål” (ibid:12), och att Skolverket och Socialstyrelsen med det vill poängtera

betydelsen av elevhälsans hälsofrämjande och förebyggande insatser ur ett elevperspektiv. I förordan (ibid: 7) framhåller de även att vägledningen inte är en föreskrift, nationell riktlinje eller allmänna råd. Utan skall ses som ett kunskapsstöd och beslutsunderlag, och är tänkt att främja den evidensbaserade praktiken inom elevhälsans arbete, samt att bidra till utvecklingen av en likvärdig elevhälsa i hela landet.

Förebyggande, hälsofrämjande och åtgärdande arbete

Skolverket och Socialstyrelsen (2016: 21-22) menar att ett hälsofrämjande arbete inom elevhälsan innebär att stärka eller bibehålla elevernas fysiska, psykiska och sociala välbefinnande. Ett förebyggande arbete handlar om åtgärder för att minska risken för ohälsa. Det innefattar sjukdomar, skador, fysiska, psykiska eller sociala problem (ibid: 22). Det åtgärdande arbetet i egenskap av elevhälsan menar de handlar om åtgärdsprogram eller särskilt stöd.

Varken i skollagen, i vägledningen från Skolstyrelsen och Socialstyrelsens (2016) och deras begreppsförklaring, samt Akademikerförbundets (2015) *Policy för skolkurator* finns en exakt förklaring till vad ett förebyggande och hälsofrämjande arbetet innebär för elevhälsans professioner, och den enskilda kuratorn. Som Skolverket och Socialstyrelsen (2016: 38-39) framför så sker även en sista reglering av skolkuratorns arbete efter den ramsättning och reglering som skolhuvudmannen gjort i utformningen av elevhälsan. Vilket således innebär en beslutsmakt över det uppdrag och arbetsuppgifter som skall falla inom kuratorns arbetsområde.

I båda dokumenten *Policy för skolkuratorer* (Akademikerförbundet SSR 2015: 6) och *Vägledning för elevhälsan* (Skolverket & Socialstyrelsen 2016: 88) anges det att elevhälsoarbetet skall genomföras på de tre nivåerna- individ, grupp och organisationsnivå.

Policy och vägledning

I den här uppsatsen syftar begreppet policy på generell vägledning eller riktlinjer som finns för olika yrkesgrupper på olika nivåer. När vi skriver om vägledning så handlar det om den specifika vägledning som finns för skolkuratorer inom elevhälsan från Skolverket och Socialstyrelsen (2016).

2. Kunskapsläget

I sökningen efter tidigare forskning har ambitionen varit att inkludera så aktuell forskning som möjligt. För att få en större förståelse för skolkuratorers arbete har vi valt att inkludera både äldre forskning än vad vi ursprungligen tänkt oss, men även forskning i en internationell kontext. Vi har även funnit det relevant att inkludera forskning som inte rör specifikt skolkuratorer, men som berör andra aspekter vi funnit relevanta för vårt problemområde.

I sökandet efter forskningsläget har sökmotorer som Lubsearch och Googlescholar använts, med sökord som: skolkurator, kurator, elevhälsa, socialt arbete inom skolan, school-counselor, school social work, health-promoting schools, implementation och street-level bureaucracy. För att avgränsa och kvalitetssäkra kunskapsläget har endast forskning som varit peer-reviewed använts.

2.1 Skolkuratoren inom elevhälsan

Backlunds (2007) avhandling beskriver och analyserar ramarna för elevhälsan, och dess arbete formas utifrån resurser och organisationen. Undersökningen bestod av två olika delstudier, där den första baserades på intervjuer med skolledare, och den andra studien på fallstudier från elevvårdsarbetet vid två olika grundskolor. I den förstnämnda studien som riktade in sig på skolornas organisering av elevhälsan, och som baserats på 97 intervjuer med i första hand skolledare så fann Backlund (ibid: 117) att elevhälsoteamen vanligtvis består av skolsköterska, rektor och kurator. I hälften av elevhälsoteamen i studien fanns även studie- och yrkesvägledare samt specialpedagog/speciallärare (ibid: 154). Vidare fann hon en kompensande faktor i form av att för de skolor som inte hade en kurator, var det vanligare att specialpedagoger/speciallärare ingick i elevhälsoteamet, vilket föranleder hennes slutsats om att specialpedagoger tar ett större ansvar för det sociala arbetet i fallen som det saknas kurator på skolan. Studien visar även att i undersökningen av skolornas samarbete med andra insatser så fann hon att dryga två tredjedelar av skolledarna från de olika skolorna påstod att de saknade ett regelbundet samarbete med barn- och ungdomspsykiatri (ibid: 161-162).

Isakssons (2016) avhandling grundar sig i intervjuer med både skolkuratorer och lärare. Här konstaterar hon att lärarna uttrycker skolkuratorerna som behövliga och en viktig del av skolans verksamhet. Samtidigt menar hon att lärarna och skolkuratorerna inte har samma uppfattning om exakt vilken roll kuratorn har inom skolan och elevhälsan. Isaksson resonerar kring hur kuratorn förväntas att ta rollen av att finnas till som avlastning för läraren och se till

att undervisningen kan fortgå. Isaksson skriver även att lärarna förväntas sig att kuratorerna ska ta över elever med problem och kunna återställa dem i "undervisningsbart skick" (Isaksson 2016: 55). Men detta är inte en roll som skolkuratorerna själva vill ta på sig, då det inte ligger i linje med vad som ska utgöra det psykosociala arbetet inom skolan (ibid).

2.2 Skolkuratorns uppdrag och arbetsuppgifter

I en artikel av Isaksson (2014) artikel uppmärksammas skolkuratorer som upplever sig ha en vagt formulerade arbetsuppgifter, och behovet av en större legitimitet för deras yrkesutövande inom skolväsendet. Kuratorerna i studien uppger att arbetsbeskrivningen anses vara viktig för deras handlingsutrymme (ibid: 53), men att det däremot är en beskrivning som upplevs som otydlig. Enligt Isaksson menar kuratorerna att detta är något som begränsar deras arbete, och att den vaga arbetsbeskrivningen tycks bli särskilt problematisk i fallen som kuratorerna skall samarbeta med andra professioner inom skolan då det blir tydligt att det är otydligt för samtliga var gränserna går för kuratorernas arbete. Det tycks därför uppstå förhandlingar med övriga professioner, främst lärare om just vilken jurisdiktion kuratorerna har (ibid). Isaksson tolkar detta som att arbetsbeskrivningen kan ses som en formell resurs för skolkuratorerna i deras yrkesutövande (ibid). Några av de arbetsuppgifter som skolkuratorerna i studien anger är handledning och konsultation för lärare, och att det blir en viss förlängning av kuratorns implementering av det psykosociala arbetet inom skolan. Att detta skulle vara en arbetsuppgift som stärker skolkuratorernas position och ger dem en bredare repertoar menar dock Isaksson är sällsynt. Hon menar att handledning och konsultation till lärare som arbetsuppgift tycks vara något som behöver en större legitimitet från rektorn. Det som hon dock framför blir intressant i förhållande till att det uppges vara en arbetsuppgift som tar upp en stor del tid för kuratorerna i studien (ibid).

Från hennes studie (Isaksson 2014: 54) framgår det även att skolkuratorerna anser att frånvaron av en tydlig arbetsbeskrivning inte ses som något positivt i formen av en större handlingsfrihet, utan ses snarare som något som försvagar deras position och legitimitet. Här uppmärksammar Isaksson kuratorernas önskan om att få sitt arbete synliggjort från ledningen (ibid).

Bergnehr och Johanssons (2021) studie syftar till att skapa en förståelse för hur information om skolors hälsofrämjande och förebyggande arbete tolkas och sprids genom skolors hemsidor, där studien fokuserar på hur kuratorns roll och uppdrag beskrivs. Författarna

undersöker därför hur kuratorns roll och kompetens beskrivs, samt om hemsidans text riktar sig till de tilltänkta mottagarna av kuratorns stöd, alltså eleverna och deras föräldrar. Studiens resultat visar att formuleringen av skolkuratorns roll och uppdrag som det beskrivs på hemsidorna ofta liknar de formuleringar som går att finna i skollagen, eller i vägledningen för elevhälsan (Skolverket och Socialstyrelsen 2016). Författarna (Bergnehr & Johansson 2021) finner att även om det finns en generell beskrivning av kuratorns eller elevhälsans uppdrag är det sällan det definieras vad det innebär i praktiken. Texten som beskriver kuratorns roll eller arbete riktar sig sällan till elever eller föräldrar. De finner dessutom att definitionen och beskrivningen som finns kan variera mellan olika skolor inom samma kommun. Bergnehr och Johansson (ibid) skriver att de i sitt resultat kan se en stor skillnad i hur elevhälsans och kuratorns roll beskrivs, vilket författarna hävdar kan tyda på en svårighet att omsätta policy till praktik. Författarna (ibid) resonerar även kring om den bristfälliga informationen på lokal nivå kan vara ett resultat av brister från myndigheter på en nationell nivå.

Med sin artikel beskriver Mathiesen och Gunnarsdottir (2021) hur studievägledare inom norska skolor har tolkat de två centrala policys som finns för deras profession, och hur de sedan implementerat detta i sitt arbete (ibid: 557-559). Den första policyn utgör en riktlinje för hur arbetet kan organiseras, och den andra består av de professionella koderna som finns för studievägledare (ibid). Författarna (ibid: 559) framför vidare att sedan år 2000 stipulerar den förstnämnda policyn en rekommendation om att dela upp studievägledningen utifrån de två funktionerna: karriärvägledning och pedagogisk vägledning, och som därmed också skall utföras av två olika studievägledare. Här framför Mathiesen och Gunnarsdottir (2021: 557-560) att det kan uppstå svårigheter i implementeringen av båda policys. Mer specifikt att det kan bli problematiskt för den enskilda studievägledaren att erhålla en helhetssyn på eleven och dennes bästa, när tjänsten för studievägledningen utformas för att vara splittrad utifrån de två olika funktionerna som beskrivits ovan. För att undersöka fenomenet genomförde författarna 35 intervjuer med studievägledare från olika gymnasieskolor i Norge (ibid: 563). Från resultatet uppmärksammar författarna (ibid: 565) följande: hur man organiserat studievägledningen och dess två olika funktioner är starkt sammankopplat med studievägledarnas egna värderingar, och att de kunde urskilja tre olika sätt som studievägledarna hade organiserat arbetet, och hur de tolkat vägledningarna från de två olika policys (ibid: 572-573). Mathiesen och Gunnarsdottir (ibid) härleder de olika tillvägagångssätten som ett resultat av flera faktorer. De menar att studievägledarna finner sig att vara tämligen flexibla i sin tolkning av rekommendationerna, och att utifrån en position

och roll som författarna menar kan beskrivas som till gräsrotsbyråkrat så följer också en stor handlingsfrihet att just implementera policyn utifrån deras egen tolkning. Här uppmärksammar de även att det är en tolkning som sker utifrån en personlig bedömning utifrån vad som är elevernas bästa. Författarna (Mathiesen och Gunnarsdottir 2021: 572-573) finner att studievägledarna är ovilliga att implementera en policy som de inte finner ligger i elevernas intresse. Det är detta som föranleder deras sista avslutande diskussion. Att implementeringen av policyn för studievägledningens organisering i norska skolor är starkt förknippat med den stora tolkningsflexibiliteten och den enskilda studievägledarens egna värderingar (ibid).

Backlunds (2007) första delstudie som baserades på intervjuer med skolledare, vilket mestadels var rektorer, undersöktes några specifikt utvalda uppgifter inom elevhälsan, och vem som gör vad. Här påstod rektorerna att kuratorn var den yrkeskategori som i huvudsak stod för stöd till elever och familjer, stöd till skolpersonal, kommunikation med externa kontakter, och tillsammans med skolledningen även stod för det huvudsakliga stödet vid konflikter och planering inom skolan (ibid: 158). Rektorerna uppgav även att kuratorerna dels arbetar direkt med elever och familjer, men att de också arbetar indirekt, exempelvis i form av att arbeta stödjande och konsulterande till lärare (ibid: 159). Något som också uppgavs var vanligare för de kuratorer som var anställda på mindre än en halvtidstjänst (ibid).

Den andra delstudien (Backlund 2007) baserades på fallstudier från två olika skolor, och på intervjuer med personalen från skolornas elevhälsoteam. På den ena skolan, Ilonskolan fanns en kurator på en heltidstjänst, och på den andra skolan, Ekbladsskolan fanns en kuratorn på halvtid. Där tillhörde kuratorn dessutom en resursenhet, vilket betyder att kuratorstjänsten var externt organiserad, med ett ansvar över flera skolor (ibid: 181). Något kuratorn uppgav inte gynnade arbetet då det upplevdes som svårt att få en förståelse för de prioriteringar hon gjorde, att arbetet även upplevdes splittrat, samt att tiden hon kunde vara på skolan hade en negativ påverkan på hennes tillgänglighet (ibid).

Den sedvanligaste arbetsuppgiften för kuratorn på Ekbladsskolan uppges vara samtal, samtal med eleverna, föräldrar och lärare (ibid: 196-198). Typen av samtal kunde vara: samtal med familjer, självförtroendestärkande samtal, värderingsövningar och samtal gällande hanteringen av konflikter (ibid). Här uppmärksammas dock en förvirring då många andra professioner även arbetar mycket med samtal, och det kan därför bli otydligt gällande vem som ska göra vad (ibid: 196). Andra arbetsuppgifter som uppgavs var regelbundna

konsultationer och samtal med lärarna, något som även grundats i en policy då det ansågs vara en mer effektiv användning av resurserna i samband med att hon tillhörde en extern resursenhet (Backlund 2007: 196-198). Att arbeta konsulterande och rådgivande till lärarna uppgavs däremot vara stundtals svårt då det var vanligt förekommande att lärarna försökte forcera på enskilda samtal med vissa elever som de ansåg var nödvändigt (ibid: 203).

Vidare gjorde Ekbladsskolan kurator skolans sociala utredningar, hade möten inom elevhälsoteamet, hälsofrämjande utbildningsmoment med elever och höll i särskilda tjejgrupper (ibid: 197). Som kunskapsstöd i arbetet använde hon sig av internet, kollegor samt en utbildningskurs för tjejgruppen. Det viktigaste i sitt arbete uppgav hon var att fungera som en länk mellan alla inblandade elever, föräldrar och lärare. Backlund (ibid) framhåller även att kuratorn på Ekbladsskolan värderade samtal med enskilda elever högt, men även något som fått nedprioriteras till följd av mer konsultationer och samtal med lärarna. Avslutningsvis uppmärksammar Backlund kuratorns önskan om att till en större omfattning kunna arbeta förebyggande (ibid).

En önskan om att egentligen kunna arbeta mer förebyggande och hälsofrämjande är också något som uttrycks i Isakssons (2016) avhandling. Från hennes studie uttrycker skolkuratorerna ett missnöje över att inte kunna arbeta mer förebyggande, utan att arbetet istället styrs av de akuta behoven. Det framgår även att skolkuratorerna inte anser att det akuta, ostrukturerade arbetet räknas till arbete som är förebyggande (ibid: 55).

Ovanstående arbete skiljer sig från hur kuratorn från Ilonskolan beskrev sitt arbete (Backlund 2007: 198). Hon uppgav att det inte fanns någon regelbunden kontakt med lärarna, hon gjorde inte skolans sociala utredningar, och hade inte heller något arbete som kunde urskiljas som förebyggande (ibid). Vidare påpekade hon behovet av lärarnas engagemang i skolans antimobbningsarbete då det upplevdes som svårt att genomföra på egen hand. Stöd för hennes arbete uppgav hon var litteratur om samtalsmetodik och kontakt med kollegor i de situationer hon kände sig osäker på (ibid). I frågan om vad som upplevdes som viktigt och det hon främst prioriterade uppgav hon det direkta arbetet med elever, ha en helhetssyn och även kontinuerligt föra en diskussion med familjerna utanför skolan. Hon såg det som att i rollen av kurator kunna avdramatisera en eventuell kontakt med socialtjänst och psykologer. De samtal hon genomför i sitt arbete menade hon var "ett läkande redskap i sig" (ibid).

Avslutningsvis sammanfattar Backlund (ibid: 241) sin andra delstudie med att det går att urskilja en otydlig roll för kuratorerna inom skolan. Detta mot bakgrunden att de främsta

arbetsuppgifterna, samtal och konsultation till lärare även är verktyg som används av övriga professioner inom skolan. Det är bland annat kombinationen av detta, avsaknaden av egna verktyg och metoder för det psykosociala arbetet samt en otydlig och vagt formulerad arbetsbeskrivning, som lämnar dem med en tämligen svag legitimitet inom skolan (Backlund 2007: 241).

Med sin artikel syftar Kjellgren, Lilliehorn och Markström (2022) att beskriva hur skolkuratorer jobbar med elever i grundskolan. Många av de barnen som kuratorerna är i kontakt med träffar de för enskilda samtal. En vanlig grund till samtalen uppges vara problem i interaktioner med andra eller svåra händelser i hemmet, där symptomen senare manifesterar sig i ett sämre psykiskt mående som påverkar dem i skolan (ibid: 4).

Författarna (Kjellgren, Lilliehorn och Markström 2022: 5) beskriver även att kontakten mellan skolkuratoren och barnet ofta uppstår när en lärare har uppmärksammat behov hos eleven. Men att det däremot är vanligt förekommande att lärarnas förväntning på hur kuratorn ska kunna förändra barnets beteende inte stämmer överens med vad kuratorn anser att målet med kontakten är. I studien framgår det att lärarnas förväntningar på kuratorn är att kunna "lösa" barnets problem eller förändra deras beteende drastiskt. Men att kuratorn å andra sidan är mer intresserad av att barnet själv ska vilja samarbeta med kuratorn, och lägger ett stort värde i vad barnets egna mål för kontakten är (ibid). Vidare beskrivs även att kuratorerna lägger stor vikt vid att skapa en tillitsfull relation till elever, något som möjliggör att stötta dem i svåra situationer. Avslutningsvis uppmärksammar författarna att kuratorerna i studien har beskrivit strukturen för hur samtalskontakt med ett barn brukar se ut, och att det genom detta framgår att alla kuratorer inte arbetar på samma sätt (ibid:7).

2.3 Förutsättningar för arbetet

I Backlunds (2007: 117) första delstudie och i inriktningen på elevhälsans resurser och organisering så framgår det att på de flesta skolor fanns en skolkurator, men att i ljuset av kuratorns varierande tjänstegrad så går det att urskilja att kuratorstjänsten inte var lika självklar som de övriga professionerna inom elevhälsan (ibid: 123) Ungefär en tredjedel av skolorna hade antingen ingen skolkurator, eller en kurator på mindre än 50 procent, (ibid: 119-123). Det genomsnittliga antalet elever som kuratorn ansvarade för var cirka 833 elever (ibid: 121). I studien studerar Backlund (2007) även sambandet mellan olika yrkesprofessioner inom elevhälsan, och om det går att urskilja någon kompenserande faktor

när tjänstegraden på de olika professionerna varierar. Hon fann att för de skolor som hade psykologer så minskade resurserna till skolkuratorerna (Backlund 2007: 125), och att det till viss del gick att urskilja en kompensation. Även om det inte helt går att utesluta att det fanns en viss påverkan utifrån skolorna som en flerstadieskola eller högstadieskola, och hur olika yrkeskategorier prioriterades på de två olika skolorna (ibid). Detta är några av de organisatoriska faktorer som hon även nämner i avhandlingen, att olika åldersgrupper på eleverna även kan korrelera med typen av problematik och vilka behov de har (ibid: 135).

Den andra delstudien (Backlund 2007: 196) synliggör att varken vägledningen från Skolverket eller lokala läroplaner tycks ha någon vidare mening eller stötta skolkuratorerna i deras arbete. Det som finns att stödja sig emot snarare handlar om kunskap och förnuft utifrån den professionella yrkesrollen. Kuratorerna från bägge skolor uppgav även en frustration över de vaga förväntningarna som de upplevde från skolledningen, något som kuratorn från Ilonskolan menade resulterade i en osäkerhet i hennes arbete (ibid: 198). Vidare uppdagades det att rektorerna från bägge skolor uttryckte önskemål om att kuratorerna skulle vara mer synliga. Avslutningsvis framhåller Backlund (ibid: 199) utifrån en yrkesträff för kuratorer hon observerat att det finns åsikter hos kuratorerna om att inte alltid bli tagen på allvar, att man är en utbytbar grupp på skolan och att det finns synpunkter från andra professioner om att man inte är tillräckligt synlig som kurator.

3. Teoretiskt ramverk

3.1 Val av teorier

En tolkning utifrån Michaels Lipskys (2010) teori om gräsrotsbyråkrati har resulterat i verktyg för att förstå skolkuratorn i förhållande till organisationen, dess mål och hur det implementeras och efterföljs i praktiken av kuratorn. Det har även gett oss ett sätt att benämna och diskutera skolkuratorns roll, handlingsförmåga och kompetens i förhållande till den vägledning som finns, samt öppnat upp för en förståelse för hur skolkuratorerna genom sitt handlande skapar sitt yrke och verksamhetsområde.

Rollteorin (Angelöw och Jonsson 2000; Aubert 1985) har bidragit med en förståelse för hur de förväntningar som finns på en människa påverkar hennes agerande, och även hur hon tänker på sig själv och sitt eget sätt att agera. Teorin har även bidragit med en förståelse för

vad som händer när man befinner sig i en otydlig roll, där förväntningarna inte stämmer överens med varandra eller är omöjliga att leva upp till.

3.2 Lipskys gräsrotsbyråkrati

I sin bok *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services* (2010) definierar Michael Lipskys för begreppet street-level bureaucrats, på svenska gräsrotsbyråkrater, som han menar innefattar de som arbetar i direktkontakt med klienter eller brukare och som besitter en stor del handlingsfrihet i sitt arbete (ibid: 3). Vanligtvis rör det sig om arbetare, gräsrotsbyråkrater, som är anställda inom offentliga verksamheter. Detta kan exempelvis vara socialarbetare, poliser, sjukvårds- eller skolpersonal (ibid). Det som Lipsky menar binder ihop dessa professionella, trots varierande arbetsplatser, är att de tillhandahåller och arbetar med de resurser som organisationen tillhandahåller. De blir därmed de som besitter makten och ansvaret för hur resurserna skall användas och delas ut (ibid: 4).

3.2.1 Policy making

I Lipskys (2010: 13) definition av hur gräsrotsbyråkrater utför sitt arbete menar han att de i stor utsträckning påverkas av den politiska styrningen, regler och riktlinjer, lokala rutiner och yrkeskårens normer. Och att vidare, i deras klientnära arbete uppstår det ett policyskapande, det han benämner som "Street-level bureaucrats make policy" (ibid). Ett policyskapande som Lipsky (ibid) menar består av två komponenter. Det handlar dels om att tolka organisationens policy utifrån mål och syfte i det klientnära arbete som de senare utför (ibid: 13). Men den stora självständigheten och handlingsfriheten skapar utrymme för att själva tolka och applicera de regler, strukturer och riktlinjer som finns i interaktionen med klienterna, oftast då med ambitionen om att möta klienternas behov. Det är handlingarna i dessa klientnära möten som gör dem till *policy-makers*, policyskapare (ibid).

Lipsky (ibid: 16-17) påpekar även att det inte är helt ovanligt att gräsrotsbyråkrater inte har samma syn och perspektiv på arbetet som sina överordnade, och att de således inte alltid kan ses jobba mot samma policy och målsättning som organisationen satt upp. Något som i synnerhet förekommer då anställda längre ned i organisationen, "lower-level workers", rekryteras, och nödvändigtvis inte delar samma målsättning på arbetet som resten av organisationen (ibid). Lipsky poängterar även att om man ser på de olika nivåer inom en organisation är det inte ovanligt att urskilja konflikter mellan de olika nivåerna. Och betraktar man arbetarna på den lägre nivån så går det ofta att urskilja olika intressen mellan dem, och

de högre uppsatta inom organisationen. Men också de resurser som de lägre anställda faktiskt har tillhanda för att genomföra arbetet ofta inte är tillräckliga. Med andra ord råder det en diskrepans mellan organisationens policy, och den faktiska policyn som gräsrotsbyråkraterna arbetar fram (Lipsky 2010: 16-17).

3.2.2 Handlingsfrihet

Lipsky (2010: 13-14) beskriver att det ofta finns en stor frihet för byråkraten att göra självständiga bedömningar. Gräsrotsbyråkraten har på det sättet en stor makt och handlingsfrihet inom ramarna för sitt yrke, och gräsrotsbyråkratens förmåga att göra bedömningar påverkar de beslut som de fattar i tjänsten (ibid). Lipsky påpekar även att det förutom professionella som har en stor legitimitet i sitt yrke, finns professionella som inte har ett stort anspråk och legitimitet, men som trots det har en synnerligen stor handlingsfrihet i sitt yrkesutövande (ibid: 15). Vidare menar Lipsky att handlingsfriheten är en väsentlig del av gräsrotsbyråkratens arbete, då den ofta stöter på komplexa situationer där de passande handlingsalternativen inte kan begränsas av på förhand bestämda guider eller riktlinjer. En annan bidragande faktor till att gräsrotsbyråkrater är beroende av handlingsfriheten är att de arbetar med situationer där det måste finnas ett hänsynstagande av den mänskliga faktorn (ibid). De är beroende av handlingsfriheten för att deras ansvar är att göra noggranna observationer och enskilda bedömningar, något som således inte kan komprimeras ned till en förutbestämd bedömning eller handlingsalternativ. Lipsky menar även att som samhälle anser vi att det är eftersträvansvärt att välfärdsorganisationer ska vara opartiska, men att det ska ta hänsyn till individens unika situation och kunna anpassa lösningar. Handlingsfriheten innebär samtidigt en högre självaktning för gräsrotsbyråkraterna, samtidigt som det skapar bilden av att det är just dem som kan lösa klientens problem (ibid.)

3.3 Rollteori

Enligt Angelöw och Jonsson (2000: 31) syftar rollteori till att förklara hur de sociala roller vi har påverkar det individuella beteendet och individens samspel med samhället. Enligt författarna påverkas våra sociala roller av det krav och normer som samhället och omgivningen har. Dessa förväntningar ser olika ut beroende på vilken situation och position man befinner sig i. Det sker gradvis en internaliseringsprocess där samhällets krav och förväntningar på oss blir en del av de förväntningar vi har på oss själva (ibid: 32). Genom en internalisering av sociala roller får vi en större förståelse för samhället samtidigt som vi får en

del i det. Omgivningens förväntningar är det som i största utsträckning formar rollen. De sociala roller med tillhörande beteendemönster som finns att förhålla sig till har formats historiskt, kulturellt och socialt. Författarna hävdar därför att ingen människa på egen hand kan utforma sitt liv och beteende fristående från de sociala roller och förväntningar som finns på henne (Angelöw och Jonsson 2000: 32).

När en individ måste förhålla sig till flera uppsättningar av normer för en eller flera roller uppstår en rollkonflikt (Aubert 1985: 104). Rollkonflikten kan innebära att en person som innehar en roll möter motstridiga förväntningar om vad som är det korrekta beteendet för rollen. Alternativt kan en rollkonflikt innebära att en person innehar flera olika roller som innebär motsägande förväntningar från omgivningen (Angelöw och Jonsson 2000: 33). I den första formen av rollkonflikt är det rollens utformning i sig som ligger till grund för konflikten. I den andra formen av rollkonflikt är det istället sammansättningen av roller som orsakar friktion, vilket kan uppstå även om rollerna i sig är tydliga och inte förknippas med motsägelsefulla förväntningar (ibid: 105). Aubert skriver att ett resultat av rollkonflikten kan bli att rollerna förändras så att det blir enklare för den som spelar två att spela båda (ibid: 106)

4. Metod

4.1 Datainsamlingsmetod

För att samla in empiri kring hur skolkurator arbetar valde vi att genomföra semistrukturerade intervjuer med skolkuratorer. Fördelen med att göra semistrukturerade intervjuer är att vi under intervjuerna är fria att ta hänsyn till vad respondenterna berättar, och inte på förhand har låst oss vid vissa frågor (Bryman 2018: 562-563). Vi utformade en intervjuguide med flera olika teman som vi planerade att avhandla under intervjun (ibid: 565). Intervjuguiden användes som stöd för att strukturera intervjun samtidigt som vi behöll möjligheten att ställa följdfrågor. Genom möjligheten att ställa följdfrågor blir vi fria att bibehålla en öppen och nyfiken blick på det som respondenterna berättar (ibid: 563) Nackdelen med semistrukturerade intervjuer är att inte samma frågor kommer att besvaras av alla respondenter, då inte samma följdfrågor kommer att ställas. Alla potentiella deltagare till studien kontaktades via mejl. Mejladresserna till deltagarna hittade vi på de olika skolornas hemsidor, men vi mejlade även skolor och bad om kontaktuppgifter till kuratorn när dennes mejladress inte var utskriven på skolans hemsida. Vi skickade individuella mejl till alla potentiella deltagare, både för att mottagarna av mejlet inte skulle kunna identifiera varandra

men även för att underlätta en tydlig kommunikation när vi bestämde tid och plats för intervjuerna. Mejlet deltagarna mottagit innehöll informationsbrevet (se bilaga 7.1). I informationsbrevet hade vi skrivit att skolkuratorerna själva kunde välja om de vill genomföra intervjun på sin arbetsplats, på zoom eller på annan valfri plats. Tre stycken kuratorer valde att genomföra intervjun på plats, varav alla utom en genomfördes på respondentens arbetsplats. En intervju genomfördes den 3 april 2023 hemma hos en av uppsatssförfattarna. Fyra intervjuer genomfördes på Zoom respektive Microsoft Teams (se tabell 1). Fördelen med att genomföra intervjuer på kuratorns arbetsplats var att deltagarna inte behövde ta sig någonstans och vi fick intervju dem på deras hemmaplan. Att genomföra traditionella intervjuer på plats upplevdes också som säkrare och enklare av oss, då vi slapp oroa oss för att tekniken skulle strula och det var enklare att hitta ett naturligt rytm i konversationen när vi ställde följdfrågor (se bilaga 3). Vi valde att ha digitala intervjuer som ett alternativ för att möjliggöra för deltagare som inte hade kunnat eller velat delta i en intervju på plats att kunna ställa upp i undersökningen. Intervjuerna varade mellan 49 minuter och 1 timme och 3 minuter (se tabell 1).

Intervjuerna inleddes med att vi presenterade oss själva och syftet med vår undersökning. Respondenten fick därefter information om vad det innebar att delta i intervjun och informerades att det genom att samtycka till att delta även samtycker till att intervjun spelas in. Respondenten gav antingen samtycke genom att skriva under en samtyckesblankett eller genom att muntligt samtycka. Respondentens muntliga samtycke spelades in. Samtliga intervjuer spelades in för att kunna transkriberas. Transkriberingarna som gjorts ligger till grund för analysen.

4.2 Urval

Urvalet som vi har gjort är ett målstyrt urval (Bryman 2018: 497). Då vi endast är intresserade av att intervju personer som uppfyller våra urvalskriterier samt ger oss möjlighet att besvara våra frågeställningar klassas urvalsformen som ett kriteriestyrt urval (ibid.). Urvalskriterierna för den här undersökningen var att respondenterna skulle vara skolkuratorer som arbetar på grundskola i Malmö. Utifrån tidigare kunskap gällande arbetet med elevers varierande behov utifrån vilka åldrar de befinner sig i så valde vi att endast inkludera kuratorer som arbetar på grundskolor inom Malmö stad. Vi kunde därigenom avgränsa vår studie och samtidigt säkerställa att målgruppen respondenterna arbetade med var densamma.

55 kuratorer och skolor kontaktades via mejl. Det slutliga antalet respondenter går att se i tabell 1. Respondenterna arbetade på skolor där det gick mellan 270 och 640 elever. Endast en av de intervjuade kuratorerna arbetar på en skola där det fanns en annan kurator anställd. En av respondenterna vi intervjuade är anställd på mer än en skola. Sex av sju respondenter har socionomexamen, sista respondenten var utbildad psykiatrisjuksköterska med steg 1 KBT-utbildning.

Tabell 1. Information om respondenter

Fiktivt namn	Antal elever på skolan	Tjänstegrad	Ansvarig över årskurs	Erfarenhet som skolkurator	Datum för intervju	Intervju-tid	Plats för intervju	Anställning vid tid för intervjun
“Josefina”	270 elever	60%	F-9	3 månader	3/4	51 minuter	Hos författare	En skola
“Anna”	370 elever	100%	F-6	7 år	4/4	57 min	På skolan	En skola
“Gun”	540 elever	100%	F-9	4 år	11/4	1 timme och 3 minuter	Zoom	En skola
“Karin”	450 elever	100%	7-9	11 år	12/4	51 minuter	På skolan	En skola
“Ester”	—	—	F-6	8 år	20/4	50 minuter	Zoom	En skola
“Annika”	640 elever	75%	7-9	7 år	21/4	60 minuter	Teams	En skola
“Ove”	250 elever	50% (+40%)	F-9	5 år	24/4	49 minuter	Teams	Två skolor

4.4 Tillvägagångssätt

4.4.1 Arbetsprocessen

Arbetsprocessen för vår genomförda studie och detta arbete har till största delen varit ett gemensamt arbete. Båda textförfattarna har närvarat vid samtliga intervjuer där vi har turats om att vara den som intervjuar respondenten, något som möjliggjort för den andra personen att vara observant på information av extra intresse som respondenten delgivit. Intervjuerna har

ägt rum under en tre veckors period, men där samtliga har transkriberats omgående efter att de genomförts (Bryman 2016: 579). Vi har således kunnat bekanta oss med materialet under en längre tid, vilket vi ser har bidragit till de fördjupningsfrågor som uppstått under intervjuerna. Vi har transkriberat varannan intervju, och kodat de intervjuer som vi själva har transkriberat. Som Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015: 53) skriver har denna process även resulterat i att urskilja en potentiell relevans för de kommande intervjuerna. De delar av arbetet som har genomförts enskilt har efterhand redigerats och omarbetats tillsammans.

4.4.2 Analysförfarande

Efter att en intervju genomförts med en respondent transkriberades den. När fyra av sju transkriberingar var gjorda påbörjade vi även arbetet med att koda transkriberingarna. Detta gjordes efter noggrann genomläsning för att identifiera återkommande teman och ämnen i intervjuerna (Rennstam och Wästerfors 2015: 75-76). I det här stadiet började vi observera att liknande teman framträdde i samtliga genomförda intervjuer (Bryman 2018: 541). Vi valde därefter att genomföra tre intervjuer till, men kände oss nöjda med mängden av empiriskt material som samlats in .

Inledningsvis bestod kodningen av att urskilja återkommande teman och ämnen från intervjuerna. Citat som berörde dessa teman valdes fortsättningsvis ut, där dessa kategoriseras in under huvudrubriker, som sedan följdes upp av underrubriker inom respektive huvudtema. Samtliga processer- hitta teman, citat och kategorisera in dem i under rätt huvud- och underrubrik, är processer som genomfördes ett flertal gånger. Genom detta ville vi säkerhetsställa att inget relevant material skulle gå förlorat. De resterande tre intervjuerna genomgick samma process som beskrivits ovan. Anledningen till att vi började koda materialet innan allt var insamlat var att vi prioriterade att lägga tid på att läsa, läsa om och återkomma till kodningen av vårt material i flera omgångar (Rennstam och Wästerfors 2015: 80ff.). Den initiala formuleringen av teman justerades något efterhand för att bättre återspegla de insikter från respondenternas utsagor som vi funnit mest relevanta för uppsatsens syfte. Efter att gemensamt ha läst igenom varandras transkriberingar för att upptäcka citat av intresse som missats vid den initiala kodningen valde vi att skapa underrubriker till våra teman. Underrubrikerna skulle återspegla de tematiska skillnader och likheter som fanns bland citaten under en och samma rubrik. Till exempel tema 1, *Skolkuratorns arbetsuppgifter*, där vi identifierade tre underteman. Genom att fundera kring kuratorns arbetsuppgifter i förhållande till eleverna kunde vi se att det i samtliga intervjuer var vanligast att skolkuratorer

utför majoriteten av sitt arbete på individnivå. Begreppet individnivå syftar på de arbetsuppgifter som skolkuratoren gör som rör en enskild elev. Detta kan till exempel vara individuella samtal, dokumentation, kartläggning eller utredning gällande enskilda elever. Det kan även innebära olika former av samverkan med andra instanser gällande enskilda elever. De arbetsuppgifter som respondenterna har beskrivit i intervjuerna har vi valt att kategorisera utifrån om de görs på individ, grupp eller organisationsnivå. De övriga arbetsuppgifterna som beskrevs som att de i förhållande till eleverna utförs på grupp- eller organisationsnivå. Detta kan bland annat vara samarbete med lärare gällande olika former av undervisning, ofta gällande värdegrund eller sex, samtycke och relationer. Det kan även innebära gruppsamtal med elever, vara rastvakt eller att genomföra "walk and talk" med mindre elevgrupper. Arbete som görs på organisationsnivå syftar till arbete som utvecklar och berör hela skolan. Detta kan vara kompetensutveckling och handledning av annan personal, utformandet av handlingsplaner eller material, till exempel utveckling av värdegrund eller utformningen av elevhälsans arbete.

De slutgiltiga teman och underteman som vi fann efter att ha avslutat kodningen var:

Tabell 2. Teman och underteman från tematisering

Tema 1	Skolkuratorns arbetsuppgifter
Undertema 1.1	Individnivå
Undertema 1.2	Gruppenivå
Undertema 1.3	Organisationsnivå
Tema 2	Arbetet med/inom elevhälsan
Undertema 2.1	Hur elevhälsoteamet arbetar tillsammans
Undertema 2.2	Kuratorns roll inom elevhälsan
Tema 3	Samspel med pedagogerna
Undertema 3.1	Psykosocialt arbete, lärare vs. kuratorer
Undertema 3.2	Samverkan som fungerar sämre
Undertema 3.3	Strukturerad samverkan
Undertema 3.4	Spontan samverkan
Tema 4	Ledningens påverkan på kuratorns arbete
Tema 5	Skolkuratorns arbete i förhållande till uppdraget/riktlinjerna
Undertema 5.1	Skillnaden mellan vad det ska göra enligt riktlinjerna och vad de faktiskt jobbar

	med
Undertema 5.2	Upplevda svårigheter med att arbeta i förhållande till uppdraget/riktlinjerna
Undertema 5.3	Vad tolkar skolkuratorer som hälsofrämjande och förebyggande
Tema 6	Organisatoriska förutsättningar
Undertema 6. 1	Förutsättningar utifrån skolans organisering
Undertema 6. 2	Förutsättningar utifrån kuratorns tjänst
Tema 7	Skolkuratorers arbete med psykisk ohälsa
Undertema 7.1	Kuratorns arbete
Undertema 7.2	Samarbete med andra instanser

Ett fåtal av de längre citaten exemplifierade mer än ett tema, och inkluderades därför under två rubriker. Efterhand som underteman tog form kortades citaten ner och några sållades bort då de inte bedömdes relevanta i förhållande till något av våra underteman.

4.5 Studiens tillförlitlighet

4.5.1 Tillförlitlighet

För att bedöma uppsatsens kvalitet kommer Lincoln och Gubas (1985, refererad i Bryman 2018: 467) kriterier för tillförlitlighet i kvalitativa forskning att användas. Modellen består av fyra kriterier; trovärdighet, överförbarhet och möjlighet att styrka och konfirmera.

Trovärdighet innebär att forskningen presenteras på ett sätt så att det stämmer väl överens med den sociala verklighet som det syftar på att återspegla. Trovärdighet innebär även att undersökningar görs enligt de bestämmelser som finns. För att säkerställa ett trovärdigt resultat kan respondentvalidering användas (Bryman 2018: 467). I denna studien har vi inte haft möjlighet att genomföra en respondentvalidering på grund av arbetets tidsbegränsning. Det är en svaghet i studien att vi inte kunnat bekräfta att respondenterna håller med om våra beskrivningar och tolkningar. Vi har däremot varit noggranna med att återberätta skolkuratorernas verklighet i nära förankring med intervjuerna.

Överförbarhet inom kvalitativa studier innebär enligt Lincoln och Guba (ibid: 468) att det finns "täta" beskrivningar, alltså att detaljer som beskriver kontexten redogörs för. Genom detta blir det möjligt för läsaren själv att avgöra vilka aspekter som är överförbara på andra

kontexter. Vi har haft i åtanke under studiens gång, och förhoppningen är att resultatet ska vara relevant i en större kontext.

Det tredje begreppet pålitlighet uppnås genom att inkludera noggranna beskrivningar av hur forskningsprocessen har gått till (Lincon & Guba 1985, refererad i Bryman 2018: 468). För att uppnå målet pålitlighet har vi därför redogjort för hur vi har valt tidigare forskning, hur urvalsprocessen har gått till, insamling av data och processen av kodning och tematisering. Vi har även försökt att bibehålla en kritisk blick på vårt arbete och redogöra för dess brister.

Möjlighet att styrka och konfirmera innebär att forskaren inte medvetet låtit "personliga värderingar eller teoretisk inriktning" påverka hur forskningen har genomförts eller slutsatserna hon drar av resultatet (ibid: 470). Vi har haft detta i åtanke genom hela arbetsprocessen.

Guba och Lincoln (ibid) talar också om äkthet i förhållande till kvalitativ forskning. Äkthet uppnås bland annat genom att bidra med att studiens respondenter får en bättre förståelse för sin egen sociala miljö, eller bättre förståelse över hur andra som befinner sig i samma miljö upplever saker. Vår förhoppning är att vår studie har bidragit med en ny bild av hur olika skolkuratorer arbetar och resonerar, och vår förhoppning är att respondenterna får en inblick i hur deras arbete skiljer sig åt och vad det har gemensamt.

4.5.2 Forskningsetiska överväganden

Studien är utformad i linje med de rådande forskningsetiska principerna (Bryman 2018: 170). Detta innebär att respondenterna har informerats om studiens syfte, metod samt vad det innebär att delta både i informationsbrevet och muntligt vid tillfället för intervjun innan intervjun genomfördes. Samtliga respondenter informerades om att deltagandet i undersökningen var frivillig och att de när som helst kunde avbryta sin medverkan utan att uppge en anledning. All information om respondenterna har behandlats konfidentiellt. Kontaktuppgifter till respondenterna, inspelningar och transkriberingar har förvarats så att det inte varit möjligt för obehöriga att ta del av. I själva arbetet har respondenterna anonymiserats. Deras namn har ersatts med fiktiva namn (se tabell 1.) och information som kan röja deras identitet har uteslutits. Frågorna som ställts under intervjuerna har varken berört känsliga eller personliga ämnen, och vi har därför gjort bedömningen att det är osannolikt att någon skulle bli illa berörd eller känna sig obekvämt med att besvara frågorna. Efter godkänd uppsats kommer inspelningar, transkriberingar och kontaktuppgifter till respondenterna att raderas.

Baserat på detta har vi bedömt att risken för att respondenterna skulle lida men av att delta i studien är mycket liten (Bryman 2018: 172).

5. Resultat och analys

I detta avsnitt presenteras den insamlade empiri från intervjuerna med våra respondenter. Empirin har analyserats i förhållande till tidigare forskning och valda teorier; rollteori och gräsrotsbyråkrati. Resultatet tillsammans med vår analys presenteras under tre huvudteman. Inledningsvis presenteras temat *Hur skolkuratorerna arbetar i förhållande till uppdraget*. Därefter följer *Förhållanden som påverkar skolkuratorns arbete*. Slutligen behandlas *Skolkuratorns roll och arbetsuppgifter*.

5.1 Hur skolkuratorerna arbetar i förhållande till uppdraget

5.1.1 Kuratorernas roll

I diskussionen om vilket arbete som blir möjligt att genomföra i kuratorsrollen med en av respondenterna, Anna, hänvisade hon till utformningen av tjänsten. Här jämförde hon sin nuvarande tjänst med två kuratorstjänster hon haft tidigare, där den ena hade varit fördelad på fem olika skolor, och den andra på tre stycken med ett elevantal på 1250 elever. Detta resulterade i att vissa av hennes arbetsuppgifter blev bortprioriterade och att hon inte kunde vara synlig för eleverna, eller befinna sig speciellt mycket på skolan. Vidare uppmärksammade hon svårigheterna med en otydlig arbetsbeskrivning, något som även behöver förstås i förhållande till vad andra professioner på skolan har för förväntningar på kuratorn. Gun beskriver hur en otydlig arbetsbeskrivning gör det svårt att arbeta som kurator utan en tidigare erfarenhet.

Till viss del så finns det ju en färdig arbetsbeskrivning, alltså i yrket skolkurator så finns ju vissa moment som man ska göra, men däremot så står de inte exakt hur ofta man ska göra nåt för man vet inte hur ofta en kränkingsanmälan kommer in. Man vet inte hur en ev att jobba med heder, hur lärarna brukar göra om det vill ha, göra alla bitar själva på den här undervisningen kring relationer, så där är det ju jättesvårt att få exakt arbetsbeskrivning och samtycke till exempel. Eller. Det är ju en levande verksamhet. [...] Men det är nog svårt att komma in helt ny och kunna orientera sig. [...] - Gun

Här menade Gun att tidigare erfarenhet ger den enskilda kuratorn något att stötta sig mot i sitt uppdrag, men avsaknaden av den skapar således ett svårnavigerat fält för hur kuratorn ska förhålla sig till den vägledning som finns. I frågan om uppdragets utformning svarade respondenten Anna att det till stor del grundas i ett hälsofrämjande arbete för att säkerhetsställa elevernas lärande och betyg, och att det är ett gemensamt ansvar med övriga professioner där hon som skolkurator stod för den psykosociala delen. Därutöver poängterar hon att det stöd som elever behöver fluktuerar. Skolkuratorns handlingsfrihet blir därför nödvändigt för att kunna tillgodose elevernas behov. Lipsky (2010: 13-15) förklarar att komplexa situationer inte kan begränsas av exakta riktlinjer för handlandet, utan kräver en större handlingsfrihet i situationerna såsom de dyker upp.

I diskussionen gällande skolkuratorernas uppdrag och roll inom elevhälsan, och hur det utformats på just den specifika skolan, svarade endast en av sju skolkuratorer att uppdraget hade utformats i förhållande till Socialstyrelsen och Skolverkets (2016) vägledning för elevhälsoarbetet. Citatet nedan exemplifierar hur övriga skolkuratorer beskrev deras arbetsbeskrivning och hur uppdraget som skolkurator inom elevhälsan hade tagits fram.

Det finns ju en arbetsbeskrivning men det var ju ingen som lyfte den. Alltså någonstans så är det bara att man kastas in och kör igång. Det är inte så att någon sätter sig ned och 'nu tänker vi att du ska göra det här, och det här och det här.'[...] Nu har jag ju erfarenhet när jag bytt jobb, att jag har jobbat som skolkurator. Då vet man ju lite vad man ska gå in och ta tag i. Så det kanske är lite annorlunda om man kommer helt ny, för då kanske man behöver lite mer stöttning i det. - Ester

Citatet ovan visar att som ny skolkurator erbjuder den befintliga vägledningen ett litet stöd för arbetet. Så som Ester belyser är det upp till den enskilda kuratorn att själv utforma sitt arbete, vilket ökar risken för att personliga värderingar och en subjektiv tolkning av vägledningen blir det som styr kuratorns arbete (Mathiasen och Gunnarsdottir 2021: 572-573). Det som kuratorn ovan beskriver som att bara komma in och förväntas köra igång utan några vidare ramar eller vägledning att stötta sig mot bekräftas också av båda kuratorerna i Backlunds studie (2007: 196). I förhållande till ovanstående citat går utformningen av kuratorsarbetet att förstå i relation till Lipskys begrepp policyskapare (2010: 13-14). Det finns en vägledning från Skolverket och Socialstyrelsen för kuratorn att förhålla sig till, men hur den tolkas och implementeras blir upp till den enskilda kuratorn. I likhet med det som Lipsky beskriver så finns det

ingen som kontrollerar hur kuratorn agerar i förhållande till vägledningen. Något som kuratorerna från Isakssons (2014: 54) studie även uppgav.

Flera av respondenterna beskrev att elevhälsans mål var att jobba strukturerat och övergripande med hälsa och välbefinnande på skolan, och från majoriteten av respondenterna går det att urskilja en gemensam uppfattning av att de fyller en viktig roll och funktion för elevernas psykiska hälsa. Det framkommer även från flera av respondenterna att de upplever förväntningar på sin yrkesroll som inte stämmer överens med deras egen tolkning av kurators uppdrag. Josefina ger exempel på hur hon upplever påtryckningar om att hon ska arbeta behandlande med elever. Majoriteten av respondenterna har uttryckt att de inte har kompetensen att arbeta behandlande, och att det inte ingår i deras uppdrag. I enstaka intervjuer har det framkommit att respondenterna skiljer på vad som är terapeutiskt behandlande arbete och psykosocialt behandlande. Att alla kuratorer inte arbetar likadant finns det även belägg för i tidigare forskning (Kjellgren, Lilliehorn & Markström 2022: 7; Backlund 2007: 181-203). I citatet nedan uttrycker Karin att hon arbetar psykosocialt behandlande, och att det är en viktig del av hennes uppdrag som skolkurator. Hon beskriver hur hon arbetar med elever som mår psykiskt dåligt i väntan på att de ska få behandling från BUP.

[...]Men jag tror att min stora insikt var att nej, jag ska inte jobba behandlande terapeutiskt, men jag ska jobba behandlande psykosocialt. För det är det hela sociala arbetsområdet går ut på. Och då blir det också lite lättare att inte hela tiden känna 'oj kan jag göra såhär, eller kan jag göra såhär?' Och det är någonting som jag tänker att jag har haft med mig rätt länge, även om jag har haft många års erfarenhet. Så har det ändå varit så inmatat i en att det här får du inte göra, och det här ska du inte göra, och det ska du inte förväntas göra. Och ingen kan kräva det här från dig. Men jag tänker väl att idag har vi mycket mer fokus på vad som är bäst för barnet. Och vi gör ingenting som är olämpligt eller... Vi gör till och med det som socialarbetare faktiskt ska göra. Och då jobbar vi absolut med olika interventioner som kan vara barnet till hjälp under tiden.[...] - Karin

Vi kan välja att tolka det som Karin beskriver som en rollkonflikt. Hon har upplevt motstridiga förväntningar om vad som är det korrekta beteendet för hennes roll (Angelöw & Jonsson 2000:33). Vi kan också genom citatet förstå att hon med hjälp av erfarenhet och nya insikter har tagit sig ur rollkonflikten, och inte längre upplever samma motsättningar. I citatet blir det också tydligt att det är barnets bästa som avgör hur Karin väljer att arbeta i förhållande till omständigheterna. Att det just är barnets bästa som är avgörande är också tydligt i tidigare

forskning som beskriver situationer där det inte gick att stödja sig mot vägledningen (Mathiesen & Gunnarsdottir, 2021: 572-573). Genom Lipskys teori kan vi förstå att detta är vanligt i klientnära arbete för professioner med stor handlingsfrihet. Det är då vanligt att den professionella gör bedömningar baserat på vad som är bäst för klienten (Lipsky 2010: 13).

Karin berättar även hur det kan gå till när hon utför psykosocialt behandlingsarbete i väntan på att en elev ska få en kontakt på BUP, och att det oftast handlar om att stötta eleven med fokus på det allmänna välmåendet. I citatet säger hon att det arbete som hon gör i egenskap av kurator kan göra stor skillnad för eleven medan den väntar på att få komma till rätt instans. Vidare resonerar Gun kring att det inte finns en tydlig gräns mellan vilka insatser som klassas som behandlande och vilka som inte är det.

[...] Behandlar kuratorer eller behandlar kuratorer inte? Hur ska man definiera det? För det är klart, om en elev går i samtal hos mig ett antal gånger, säg 10 gånger och lär sig strategier för att klara livet. För att inte bli så upprörd och ledsen, och arg och agera på det direkt. Eller för att inte må dåligt för att man blir stressad, eller prokrastinera och inte skjuta upp sin skolgång, eller vad det nu må vara. Och de gör det, och det hjälpte efter de här 10 gångerna. Har jag då inte behandlat? Det är jättesvårt, jag kan nog inte svara på det. Det är en definitionsfråga. Det kan forskningen svara på. - Gun

Det framgår i citatet att Gun själv inte är säker på om hon genomför ett behandlande arbete eller ej, men att hon anser att det finns likheter mellan det arbete som hon gör med elever och det som klassas som "behandlande". Andra respondenter har tagit avstånd från att benämna sitt kuratorsarbete som behandlande. Gun framför samtidigt att hon är noga med att bara utföra sådant arbete som hon upplever sig ha kompetensen att utföra.

Ur ett rollteoretiskt perspektiv ser vi att kuratorn befinner sig i en otydlig roll, och att det finns olika motsägelsefulla förväntningar och tolkningar om vilket ansvar som ska ligga på rollen. Problemet som beskrivs här är att kuratorn upplever en rollkonflikt (Angelöw & Jonsson 2000: 33). Våra respondenter ger upprepade beskrivningar av hur kuratorsrollen associeras med motstridiga förväntningar. De upplever att kuratorsrollen är mångfacetterad, vilket är ett resultat av de varierande tolkningarna av vägledningen, men även de motstridiga förväntningarna som finns på deras yrkesroll. Vi kan urskilja att ett resultat av den mångfacetterade rollen är att man väljer att benämna sitt arbete på olika sätt. Flera av respondenterna benämner sitt arbete som psykosocialt behandlande. Och genom denna

benämning uppstår en kompromiss. De arbetar plötsligt både behandlande, men samtidigt inte.

5.1.2 Förebyggande och främjande- en tolkningsfråga

Förutom en varierad tolkning om vad ett behandlande arbete innebär visar empirin även att det skiljer sig mellan hur olika kuratorer definierar förebyggande och hälsofrämjande arbete. Att det skiljer sig mellan skolkuratorernas tolkning skulle kunna förklaras med samma resonemang som går att finna i Bergnehr och Johanssons (2021) undersökning. Författarna hävdar att brister på lokal nivå kan bero på bristfällig information på nationell nivå. I Isakssons (2016: 55) studie kan vi se att hennes respondenter angett att de inte anser att det akuta och ostrukturerade arbetet går att räkna till förebyggande arbete. I vårt resultat har vi funnit att medan somliga respondenter anser att det är det strukturerade och övergripande arbetet som ska betraktas som förebyggande, så menar andra på att individuella stödsamtal är en del av det förebyggande, och att stödsamtal kan förebygga att en elev utvecklar svårare psykisk ohälsa. I citatet nedan beskriver Anna hur hon har identifierat ett behov hos eleverna och försöker att tillgodose det behovet som ett sätt att förebygga psykisk ohälsa.

De har ju behov av att bara få vara någonstans där det är lite fredat och lite positiv feedback, och lärare försöker såklart jobba med det också. [...] Nej men faktiskt ibland kan det räcka med att bara sitta och rita, eller pyssla medan... Och att det faktiskt har en jättepositiv inverkan på dem. Det låter kanske lite basic men ja. - Anna

Annas uttalande går att förstå utifrån Lipskys tanke om policy skapande. Hon ger ett tydligt exempel på hur hon använder sin handlingsfrihet för att applicera sin tolkning av vägledningen och organisationens mål för att tillgodose ett behov hos sina elever. Genom denna handling av att tolka och sedan agera utefter sin tolkning blir hon enligt Lipsky (2010: 13) delaktig i skapandet av policy i praktiken.

I intervjun med Ester påtalade hon att hon la ett stort värde vid att vara synlig som skolkurator på skolan, vilket hon menade tog upp mycket tid i början av sin anställning på skolan. Hon berättar att hon etablerat en tydlig roll på skolan genom att bland annat vara ute mycket i klasserna och vara rastvakt flera gånger i veckan. Det har resulterat i det förtroende som eleverna nu känner för henne. Vidare beskrev hon elevernas behov som väldigt omfattande, med ett stort behov av vuxenkontakt och samtal. I tolkningen av vad som innebär just ett förebyggande och hälsofrämjande arbete menade hon att de individuella samtal med de yngre

barnen kan ses som just ett förebyggande arbete. Och att arbetet med elevernas psykiska ohälsa är ett arbete som sker i samverkan med alla professioner inom skolan, där det exempelvis sker en implementering av värdegrunden från lärare och pedagoger. Här förstår vi emellertid att ingenting är svart eller vitt, och att det troligtvis finns pedagogiska inslag i rollen som skolkurator, likaväl som det kan finnas psykosociala inslag i arbetet som lärare. Detta går även att återfinna hos Backlund (2007: 241) som beskriver att kuratorernas vanligaste arbetsmetoder även används av övriga professioner inom skolan. Backlund hävdar att detta i kombination med en otydlig arbetsbeskrivning resulterar i en svag legitimitet för kuratorsyrket (ibid).

Medan merparten av skolkuratorerna beskrev det förebyggande och hälsofrämjande arbetet som något de behövt prioritera bort så menade skolkuratoren Gun att det gick att urskilja en del av detta från hennes arbetsuppgifter.

[...] det som tar stryk är det som egentligen hade varit otroligt värdefullt. Det vill säga det förebyggande och främjande arbetet. Faktiskt. Alltså särskilt det främjande arbetet. Förebyggande då har man ju liksom redan identifierat att 'oooooh, här är ett lite så halvt attityden till droger' [...] här måste vi nog göra något innan det smäller, eller lite så va.
[...] - Gun

I ovanstående citat syftar Gun på att det ofta går att identifiera problem som kommer att uppstå, men att det finns utrymme att förebygga dem. Hon hävdar däremot att hon inte har möjlighet att arbeta främjande i den utsträckning som hon skulle vilja. Senare under intervjun förtydligar Gun genom att säga "[...] det främjande, det är ju att göra det lustfyllt. Att göra glädje, inspiration, livslust. [...]". Guns uttalande skiljer sig från vad övriga respondenter samt vad tidigare forskning uttryckt. Hennes definition av ett främjande arbete är inte något som återkommer i resterande intervjuer. I tidigare forskning understryker kuratorerna behovet av mer förebyggande och hälsofrämjande arbete. Det är arbetsuppgifter som egentligen ingår i deras uppdrag, men som till deras missnöje tyvärr blir bortprioriterade (Backlund: 2007; Isaksson: 2016). En tolkning enligt Lipsky (2010: 13) gällande kuratorernas uppdrag och arbete är att ett policy-skapande uppstår. Något som Lipsky anser inte är helt ovanligt att urskilja i fallen då de som arbetar klientnära inte delar samma perspektiv på arbetet som sina överordnade (ibid). Perspektivet som skiljer sig i det här fallet handlar om en uppsatt policy och vägledning för hur skolkuratorer ska arbeta, men som leder till en diskrepans, då det faktiskt inte blir genomförbart i brist på tid och resurser. Att vägledningen från Skolverket och

Socialstyrelsen (2016) inte upplevs som ett stöd i arbetet är även något som bekräftas i Backlunds (2007) studie.

Vad som ska klassas som förebyggande och främjande blir en tolkningsfråga för den enskilde kuratorn att göra. Det visade sig i två av intervjuerna där respondenterna talade om att arbetet som skolkurator inte stannar innanför skolans väggar. De menar att det även innefattar att arbeta med sådant som påverkar elevernas välmående men som sker utanför skolan.

“[...] Vi ska ju egentligen jobba med det som är i skolan, men å andra sidan om en elev liksom inte mår bra hemma av olika skäl så klart det spiller över här. Det är svårt med dom gränsdragningarna tycker jag. Jag brukar inte göra den, alltså, jag brukar inte vara för hård i den gränsen heller för jag tänker att nån som inte mår bra mår ju inte bra här heller, eller så. Så att det spiller ju över på skolan, ah. Nej, jag skulle nog säga att det är ganska blandad problematik. Allt från dom har det jobbigt hemma till dom som av olika skäl har det jobbigt i skolan eller mår dåligt [...]” - Anna

Här urskiljer vi ytterligare ett dilemma som kuratorerna upplever i sitt arbete. Svårigheter i att förhålla sig till gränsdragningen för deras arbete, där de inte heller tycks finna stöd från varken skollagen, vägledningen från Skolverket och Socialstyrelsen (2016) eller Akademikerförbundets SSR (2015) policy för skolkuratorer. En tolkning enligt Lipskys gräsrotsbyråkrati leder till följande slutsats: handlingsfriheten inom kuratorerna yrke och förväntningarna att de även skall arbeta med sådant som sker i anslutning till skolan skapar den självaktning som Lipsky (2010: 15) skriver om. Men att den tanken och förtroendet om att de ska kunna lösa även dessa problem (ibid) blir problematiskt för dem i bristen på den vaga policyn som finns för skolkuratorer, och att just gränsdragningen för vart deras arbete slutar även resulterar i svårigheter att upprätta deras egna policy för arbetet.

5.2 Förhållanden som påverkar skolkuratorns arbete

5.2.1 Tidsbrist

Från merparten av respondenternas utsagor har det blivit tydligt att flera kuratorer inte har möjligheten att arbeta strukturerat med förebyggande och främjande arbete i den utsträckning som de skulle vilja. Det som respondenterna anger som orsaken är att de ständigt behöver prioritera det mer akuta, åtgärdande arbetet. Resultatet blir att de inte har tid, och det förebyggande och främjande blir därför lidande.

[...] Det brinner som mest är ju där man får ta först. Och om du pratar om det som faller bort så var det ju dom exempel som jag gav nu. De kvalitativa förebyggande och hälsofrämjande arbetet. Det tar stryk om det är mycket [...] - Gun

I citatet ovan benämner Gun det akuta arbetet som en brand, som hon är tvungen att hantera innan det kan ske en prioritering av andra arbetsuppgifter. Det akuta arbetet beskrivs i form av att till stor del bestå av enskilda samtal och vidta åtgärder för händelser som redan inträffat.

Bortprioriteringar av arbetsuppgifter är även något som respondenten Josefina talade om.

[...] både jobba med problemet som är nu och kunna jobba förebyggande. För just nu är det bara släcka bränder, släcka bränder. Och för alla lärare också, släcka bränder, släcka bränder, släcka bränder. - Josefina

I intervjun med Josefina talar hon om att "släcka bränder", men det framkommer att det inte bara gäller skolkuratoren, utan är även ett återkommande fenomen för övriga professioner på skolan. Josefina uppgav att en önskan om att egentligen arbeta förebyggande och hälsofrämjande. Men på grund av tidsbristen finner hon sig endast kunna arbeta med de akuta problem som uppstår. Det som i hennes mening blir att endast "släcka bränder". Att tala om det akuta arbetet som just en brand eller att referera till sig själv som brandman återkommer i flera av intervjuerna.

Backlunds (2007:197) studie synliggör en önskan om att kunna arbeta förebyggande i en större omfattning. Utifrån rollteorin (Aubert 1985: 104-105) kan vi se att kuratorn befinner sig i en roll som förknippas med motsägelsefulla förväntningar. Kuratorn ska både arbeta förebyggande och främjande på ett strukturerat vis, men ska även kunna vara flexibel och hantera de oväntade och plötsliga situationer som uppstår på skolan. Vi ser det som att den främsta anledningen till att det uppstår en rollkonflikt i form av motsägelsefulla förväntningar är tidsbrist.

Som vi förstår av Josefinas citat är ett akut-baserat arbete inte unikt för skolkuratorer, utan även något som övriga professioner på skolan får lov att uppleva. Genom att förstå att även lärare arbetar med att "släcka bränder" kommer vi till insikten i att det inte bara är kuratorn som arbetar på det sättet, och vi kan anta att även andra professioners egentliga arbetsuppgifter blir lidande.

Utifrån rollteorin (Angelöw och Johansson 2000: 31-32) kan vi se att det har skett en internaliseringsprocess. När skolkuratorerna refererar till sig själva som brandmän, och talar

om arbetet i form av att "släcka bränder", tolkar vi det som att det skett en viss acceptans av den rollen för att lättare hantera omgivningens förväntningar. Förväntningarna i detta fallet handlar om synen på kuratorns förmåga att kunna hantera elevers psykosociala välmående, men även deras förmåga att kunna tillhandahålla akut hjälp.

När Anna får frågan om vilket arbete som blir möjligt att genomföra i kuratorsrollen hänvisar hon till tjänstens utformning. Anna lyfte två aspekter av tjänstens utformning, antalet elever och möjligheten att vara närvarande på skolan. Här jämförde hon hennes nuvarande tjänst med två kuratorstjänster hon haft tidigare, där den ena hade varit fördelad på fem olika skolor, och den andra på tre skolor med ett elevantal på 1250 elever.

Alltså tittar man dels på när jag hade fem skolor, då var det en dag i veckan jag var på de olika skolorna. De räcker ju inte till på långa vägar liksom. Och när jag började i Lund sen hade jag 1250 elever i min tjänst från början. 3 olika skolor var jag på då. Och då kan man liksom inte förväntas göra nånting. Asså vad ska man göra på den tiden? Och med den mängden elever. Så att det här är ju liksom hanterbart. [...] Man hinner liksom planera sina insatser, planera sina samtal lite. Så det är jättestor skillnad. Än att man bara kastas omkring liksom. Man har sitt späckade schema. Det blir inte bra, det blir inte vidare kvalitet i det.- Anna

Anna förklarade att tjänstens utformning resulterade i att vissa arbetsuppgifter blev bortprioriterade, och att hon faktiskt inte kunde vara synlig för eleverna och vara speciellt mycket på skolan. Vidare uppmärksammade hon svårigheterna i en till viss del otydlig arbetsbeskrivning, något som då även behöver förhållas till vad andra professioner på skolan har för förväntningar på vad kuratorn ska göra. Vidare uppger respondenterna specifikt att tidsbristen och omfattningen av kuratorstjänsten är något som är svårt för dem att påverka. Under intervjun med Josefina berättade hon att hennes nuvarande tjänst på 60 procent inte räckte till för att tillgodose elevernas behov. Detta var något hon påtalat för ledningen och önskat att höja sin tjänst till 80 procent, men hade ännu inte fått gehör.

I Backlunds (2007) första delstudie med 97 skolledare framkom det att ungefär en tredjedel av skolorna inte hade någon skolkurator, eller hade en skolkurator på mindre än 50 procent. Det genomsnittliga antalet elever som skolkuratorns ansvarade för var 833 (ibid: 117-123). Jämför vi Backlunds resultat med vårt kan vi se att det stämmer dåligt överens med varandra. I Backlunds (2007) studie har skolkuratorerna många elever, och små tjänster. I vår studie ansvarar kuratorerna för i genomsnitt 420 elever var, och det är bara en respondent, Ove, som

har en tjänst på 50 procent eller mindre (se tabell 1). Jämför man med utredningen från regeringen (SOU: 2021: 11) där de föreslår att en skolkurator maximalt ska vara ansvarig för 400 elever kan vi se att våra respondenter befinner sig närmare maxantalet än vad respondenterna i Backlunds (2007) studie gör. Samtidigt förstår vi att Backlunds resultat inte ska avfärdas, då det framkommer från våra respondenter att de haft ett liknande elevansvar på tidigare kuratorstjänster. Anna uppgav att hon på en tidigare tjänst ansvarade för 1250 elever, och Ester ansvarade för 700.

Gällande elevantalet har vi resonerat kring om vårt bortfall skulle kunna förstås utifrån att vårt urval inte framstår som representativt i jämförelse med tidigare forskning. I tidigare forskning framkommer det att kuratorer har ett stort elevantal med ett snitt på 833 elever, och kuratorer från vår studie har 420 elever i snitt. Vi tänker oss att en förklaring till detta kan vara att de kuratorer som deltagit i vår studie är de som faktiskt har tiden. Och att de resterande kuratorer som blivit kontaktade men inte svarat har större tidsbrist och kanske ett betydligt större elevantal.

Citaten från intervjuerna med de olika skolkuratorerna ovan synliggör en organisatorisk svårighet, som förstås utifrån det som Lipsky (2010: 13-15) menar ingår i ett gränsyråkrats arbete. Gränsyråkraten har sällan optimala förutsättningar, och resursbrist är särskilt förekommande. Lipsky (ibid) beskriver även att detta är anledningen till varför handlingsfriheten får en så betydelsefull roll, men att det också blir ett verktyg för att kunna hitta lösningar för att kunna arbeta trots brist på tid och resurser. Det är även så här vi väljer att förstå respondenternas berättelser om tidsbrist i kuratorsyrket.

5.2.2 Möjligheten att utforma sitt eget arbete

Samtliga respondenter uppgav att deras arbete i stor utsträckning präglas av skolans ledning och huvudman, vilket vanligtvis innebär rektorn. Det är rektorn som är ansvarig för att fatta beslut kring hur kuratorn ska arbeta. Majoriteten av respondenterna har beskrivit att rektorn har ett stort förtroende för dem, vilket resulterar i en stor handlingsfrihet. Det innebär att kuratorerna själva får styra och disponera över sin tid och hur resurser ska användas. Ester uppmärksammade det faktum att kuratorn är den enda personen med psykosocial expertis i arbetslaget. Detta bidrar även till att man som kurator ofta får fria händer att utforma sin egen roll på skolan. Ester påtalade även att det också blir personbundet hur kuratorn väljer att forma uppdraget, och att det stora handlingsutrymmet nödvändigtvis inte alltid är något positivt. Karin talade däremot om att det relativt stora handlingsutrymmet och friheten att

disponera sin egen tid leder till att hon kan tillgodose de behov som finns hos eleverna. I de fall där respondenterna uppgav att någon påverkade deras arbete eller möjligheten att utforma sitt arbete på ett negativt sätt så handlade det inte om en påverkan från skolans ledning, utan istället om en påverkan från lärare på skolan. Josefina uppgav bland annat att hon delvis väljer att ta hänsyn till lärarnas åsikter när hon väljer tillvägagångssätt för sitt arbete för att skydda relationen till sina kollegor.

I intervjun med Ove framkommer det att det inte fanns en färdig arbetsbeskrivning för vad som skulle ingå i uppdraget som skolkurator på när han började på skolan. Han berättar att det tidigare psykosociala arbetet på skolan endast hade fokuserat på enskilda individer. Det fanns alltså inte en rutin för systematiskt arbete på grupp eller organisationsnivå, vilket han saknade. Arbetsbeskrivningen för kuratorsstjänsten och vad som skulle ingå i hans uppdrag fick han därför utforma själv. Ove är den respondenten som har anställning på två olika skolor (se tabell 1). På den andra skolan fanns det uppbyggda system och metoder för hur exempelvis kränkningar ska hanteras, vilket han menade resulterade i mer tid att kunna arbeta förebyggande. På skolan han befann sig på när intervjun genomfördes menade han att man som kurator i större utsträckning får hantera situationer efter att de har uppstått, i förhållande till att kunna arbeta för att förebygga dem. Detta kan förstås i förhållande till tidigare resonemang om kuratorn i rollen av "brandman".

I intervjun med Ester förstår vi att det är flera olika faktorer som påverkar utformandet av hennes uppdrag.

[...] Sen är det fortfarande rörigt. Det är lite rörigt för en själv också, speciellt ibland när vi som har en socialpedagog också. För då har det varit rörigt i vad jag gör, vad gör hon, och var går vår gräns liksom. Där har kanske inte min ledning varit så jättebra på att vara tydlig med det heller, och då blir det ju en förvirring inför kollegiet också. I vem som gör vad. Där jag ibland kan känna att jag gör mer en specialpedagogs uppdrag kanske, sådär... så det har varit lite rörigt [...] - Ester

Somliga respondenter beskrev i likhet med Ester att det inte fanns en tydlig och konsekvent fördelning av arbetsuppgifter mellan de olika professionerna inom elevhälsoteamet, medan andra beskrev det motsatta (Backlund 2007: 196). Ester beskriver även att hon upplever otydliga förväntningar från ledningens sida (ibid: 198).

Det som Karin, Ove och Ester berättar går att förstå i förhållande till Lipskys (2010: 13) teori om policy skapande. Ove berättar att han själv är fri att själv tolka och implementera den vägledning som finns tillsammans med organisationens mål för att sedan utforma sina arbetsuppgifter på ett passande sätt. Även Karin och Ester talar om en stor handlingsfrihet (Lipsky 2010: 15), och Ester talar om att hon är beroende av handlingsfriheten för att kunna göra bedömningar som hennes överordnade inte har kompetensen att göra.

I samband med ovanstående problem så går det att urskilja en viss rollkonflikt hos kuratorerna i vår studie. Där det på den ena sidan finns deras egna ambition av kuratorn som en yrkesroll ska arbeta och ansvara för det förebyggande och främjande arbetet, å andra sidan finns beskrivningen av kuratorn i rollen av "brandman", vilket är den beskrivningen som bäst stämmer överens med verkligheten. För att relatera detta till vårt tidigare resonemang om att kuratorn befinner sig i en roll förknippad med motsägelsefulla förväntningar, kan vi förstå det som att vissa av dessa förväntningar har kuratorn möjlighet att införliva. Medan vissa av dem, kanske speciellt kuratorns egna förväntningar, inte får lika mycket utrymme. Istället lämnas kuratorerna med en upplevelse av friktion och ambivalens i förhållande till föreställningen gällande vad de egentligen borde göra, och verkligheten av vad de faktiskt kan göra (Aubert 1985: 105).

5.3 Skolkuratorns arbetsuppgifter

5.3.1 Individnivå

Vi har genom våra intervjuer funnit att skolkuratorernas arbetsuppgifter och ansvarsområden kan variera. Flera av respondenterna uppgav att deras huvudsakliga arbetsuppgift är att ha individuella samtal med elever, men att de även är ansvariga för att göra frånvaroutredningar, kränkingsanmälningar och skolsocialutredningar. Vissa deltagare uppgav även att de arbetar med föräldrarådgivning gällande enskilda elever. I citatet nedan beskriver Josefina hur lärarna fyller en viktig funktion för att hon ska komma i kontakt med elever.

[...] Ja men så att jag jobbar ju med samtal främst med eleverna, att jag bokar in. Det är väldigt mycket lärarna uppmärksammar om de är i behov av samtal och de kontaktar mig ofta. - Josefina

Josefina uttalar sig om att det vanligaste sättet för henne att komma i kontakt med elever som är i behov av stöd är genom att lärarna kontaktar henne angående eleven, och att hon därefter

bokar in samtal. Från samtliga intervjuer framgår det att enskilda samtal med elever är en av de vanliga arbetsuppgifterna som skolkurator (Backlund 2007; Kjellgren, Lilliehorn & Markström 2022).

I intervjun med Anna talade hon om att hon inte bara arbetade med stöd till elever, utan även med stöd och rådgivning till föräldrar. Stödet till föräldrar kan ske av olika anledningar och se olika ut.

Det är lite olika faktiskt. [...] Att de själva vill bolla saker liksom och kanske få stöd i föräldrarollen eller hur de ska tänka. Eller så känner de själva att vissa saker de själva tycker är svårt att prata om med sina barn och då kanske man kan hjälpa dem med det. Men jag tycker ju att i alla fall när det är dom yngre att de mår bättre av att föräldrarna stöttar dem. Så att det inte blir att det är dom ett problem. Eller att de ska gå till någon som de inte känner. [...] de yngre kan man träffa tillsammans med sina föräldrar. - Anna

Här resonerar Anna kring hur det är att arbeta med stöd till yngre elever, och att hon genom att stötta föräldrarna också stöttar eleverna. Anna beskriver att den föräldrakontakt som hon har främst gäller de yngre eleverna, och att hon kan ha kontakt med föräldrar för att bidra med stöd och kunskap till föräldrarna. Att erbjuda stöd till föräldrar var också något som andra respondenter uppgav, vilket även är en arbetsuppgift som beskrivs av kuratorerna i Backlunds (2007: 196-198) studie. Det blir även tydligt i Annas uttalande att hon gör bedömningen att hennes agerande är i enlighet med elevens bästa, ett resonemang som går att återfinna hos Mathiesen och Gunnarsdottir (2021: 572). Detta kan förstås utifrån Lipskys (2010: 13) tanke om gräsrotsbyråkrater som policyskapare. Baserat på sin tolkning av organisationens syfte och en bedömning om elevernas behov väljer Anna att anpassa sitt arbete så att insatsen inte direkt riktas till eleverna, utan till deras föräldrar. Genom en stor handlingsfrihet i sitt arbete väljer och utformar skolkuratorerna själva hur de ska tillgodose elevernas behov. Detta förstår vi som att skolkuratorerna skapar en policy om hur deras resurser ska användas i avsikten av tydliga direktiv (ibid).

Vidare beskriver Josefina att hennes tre främsta arbetsuppgifter är att ha stödsamtal med elever, ärenden som gäller diskriminering eller kränkande behandling och att göra frånvaroutredningar. Alla dessa arbetsuppgifter anser vi utgör det vi kallar för ett arbete på individnivå, då det är arbetsuppgifter som görs med enskilda individer. I citatet nedan ger Karin exempel på hur ett arbete på individnivå ser ut för henne.

Jag tar inte så mycket av det förebyggande och främjande. Jag tar vissa delar och det är väldigt såhär strukturerat. [...] Och i övrigt så har jag individärenden [...] Ja, samtal, samordningsuppdrag. Kalla till SIP möten, ha koll på vårdkontakter, jobba i, inte terapeutiskt behandlande, men man jobbar ju psykosocialt behandlande.[...] - Karin

Karin berättar att hon jobbar främst med individärenden, men att hon även till viss del jobbar förebyggande och främjande. Hon skiljer alltså på att arbeta förebyggande och främjande och att arbeta med individärenden. Vi har i vårt material kunnat se att vissa respondenter resonerar på ett liknande sätt, och att de inte anser att arbetet på individnivå går att klassa som förebyggande och främjande. Vissa av respondenterna har i intervjuerna uttryckt motsatt sak, och hävdar att en del av det förebyggande och främjande arbetet är att arbeta med individer. Här återkommer vi till att urskilja hur tolkning och implementering påverkar arbetet med elever (se Mathiasen och Gunnarsdottirs 2021). Aspekter som tolkningsflexibilitet och egna värderingar blir avgörande när professioner har stor handlingsfrihet, och få direktiv för hur arbetet ska genomföras (ibid). I Mathiasen och Gunnarsdottirs (2021: 572-573) studie fann de att den aktuella vägledningen hade tolkats och implementerats på tre olika sätt. Vi kan här se liknande tendenser då de i vårt material tydligt framkommer att kuratorerna inte resonerar eller tolkar likadant, och att de därför i praktiken inte arbetar likadant. Vi förstår detta med hjälp av Lipsky (2010: 13-15) som att det både finns för- och nackdelar med en vag vägledning. Att det likt studievägledarna i Mathiasen och Gunnarsdottirs (2021) studie ger dem en stor flexibilitet i sitt handlande med varje enskild elev, samtidigt så innebär det också att det blir varje kurators subjektiva bedömning som avgör hur de arbetar.

Statistiskt underlag (Uppdrag psykisk hälsa 2021) visar att det har skett en ökning av antalet barn och unga som söker stöd från BUP. Samtidigt som det har skett en ökning av barn som är i behov av stöd från BUP visar underlag från Sveriges kommuner och regioner (u.å) att andelen som fick hjälp inom vårdgarantin på 30 dagar 2022 endast var 49 procent. I diskussionen gällande elevers psykisk ohälsa uppmärksammade Ester hur hennes arbete påverkas av hur andra insatser arbetar.

[...] Sen är det ju också så att det kan vara frustrerande för det kan vara så att vi ser behov av utredning eller andra. Och sen är det jättelång väntekö på Bup. Till exempel idag är det ju 1-2 år som man kan behöva vänta. Så, det kan ju vara väldigt frustrerande. Ibland kan vi få tillbaka ärenden som man tänker att de borde ta tag i, och vi jobbar inte med behandling så hur ska vi hantera det här. - Ester

Citatet ovan exemplifierar hur Esthers arbete med enskilda individer blir påverkat av de långa väntetiderna till BUP. Vi har i våra intervjuer funnit att skolkuratorerna påverkas indirekt av att köerna till BUP är långa och att barn och unga därför måste vänta länge på att få den hjälp de är i behov av. Respondenterna har alla uppgett att de anpassar och formar sitt arbete efter barnens behov (Lipsky 2010: 13-15). Vi tolkar detta som att kuratorernas arbetsförutsättningar, och då i förlängningen vad de väljer att arbeta mest med, påverkas i stor utsträckning av problematiken hos eleverna. Exempel på hur betydelsefull kännedom om elevernas förutsättningar är har framkommit i flera intervjuer, detta påminner oss om den klientkännedom som Lipsky (ibid: 15) beskriver. Respondenterna har gett flera exempel på hur skolans arbete utformas för att tillhandahålla det psykosociala stöd som de ser ett behov av inom just sin verksamhet.

5.3.2 Grupp och organisationsnivå

Vi har funnit att det finns stora skillnader mellan i vilken utsträckning kuratorerna arbetar på grupp och organisationsnivå, samt att det finns flera faktorer som kan förklara detta. Bland annat har vi sett att det kan bero på utformningen av kuratorstjänsten, tid och resurser, hur man tolkar och implementerar vägledningen och personligt intresse hos kuratorn. De arbetsuppgifter som varit mest förekommande på grupp- och organisationsnivå är arbete med elevgrupper rörande specifika frågor, såsom arbete med skolans värdegrund, vara rastvakt, utveckla skolans likabehandlingsplan, kompetensutveckling samt konsultation och handledning av annan personal. I citatet nedan beskriver Karin hur ett återkommande moment i hennes arbete är ett samarbete med skolans bildlärare. Ämnet bild kombineras med undervisning om likabehandling.

[...] Och sen har jag ett samarbete med bildläraren varje år om att vi går igenom likabehandlingsplanen med årskurs sju, sen får de göra planscher om likabehandling. Sen röstar de fram en som blir årets plansch. Då jobbar de också med vad en plansch ska innehålla, vad är det och liksom budskap och så. Så då ingår det i läroplanen. Och det är jätteroligt tycker jag. Så det gör jag också som är förebyggande och främjande kan man ju säga. - Karin

Den samverkan som Karin beskriver att hon har med bildläraren är dels ett återkommande inslag i undervisningen, och därför även något som är planerat på förhand. Vi väljer att benämna denna formen av samverkan som strukturerad. Andra respondenter i vår studie ger exempel på samverkan med pedagoger som bland annat består av samarbete kring

elevgrupper, undervisningsmaterial, olika sorters projekt, administrativa uppgifter, handledning och gemensamma möten. Det skiljer sig från den spontana samverkan, som istället består av spontana dialoger och konsultationer med pedagoger efter behov. Vissa kuratorer uppgav att de främst arbetar med spontan samverkan med lärare, vissa uppgav att de arbetade med båda. Att olika kuratorer arbetar med olika fokus bekräftas i tidigare forskning (Backlund 2007: 158; Kjellgren, Lilliehorn & Markström 2022: 4-7).

Återkommande i flera av intervjuerna är att arbetet med elevgrupper ofta kopplas till arbete med värdegrund, vilket citatet nedan illustrerar.

När man jobbar med grupper så jobbar man främst med värdegrundsarbete, och det kan ju innefatta allt möjligt men även som vi har sett ett stor behov av nu på vår skola är ju motiverande insatser eftersom våra elever generellt inte har jättemycket studiemotivation om jag jämför då med där jag jobbade i Lund, där kanske de flesta eleverna faktiskt ville tillgodogöra sig skola.- Ester

I citatet framkommer det också att behoven kan variera från skola till skola. Ester har tidigare arbetat som skolkurator i Lund och jämför det med sin erfarenhet av att nu arbeta på en skola i Malmö. Hon beskriver att studiemotivationen är lägre på den skolan hon jobbar på nu, och att personalen därför har sett ett behov av studiemotiverande insatser. Hur Ester och hennes kollegor arbetar stämmer väl överens med hur Lipsky beskriver att gräsrotsbyråkrater använder sin handlingsfrihet. Inom ramarna för sina yrken har Ester och hennes kollegor sett ett behov på skolan, och använder sin handlingsfrihet för att arbeta för att tillgodose behovet (Lipsky 2010:13-14). I intervjuerna beskrev de flesta av respondenterna att arbetet som de gör på organisationsnivå ofta hör ihop med de övergripande mål som elevhälsan har tillsammans. Men det framkommer även att arbete på organisationsnivå inte tar lika stor del som varken arbete på individ- eller gruppnivå.

Kuratorn Gun ger exempel på hur personalen på skolan arbetar tvärprofessionellt för att nå övergripande mål, och att detta är en del av utvecklingsarbetet på skolan. Vi kategoriserar sådant utvecklingsarbete som en del av det arbete som görs på organisationsnivå. När vi ser till vilka arbetsuppgifter som en skolkurator har kan vi dels förstå dem utifrån de förutsättningar som finns för den individuella kuratorn. Vi kan även förstå dem utifrån hur kuratorn använder sin handlingsfrihet och därefter vad hon väljer att göra. Inom ramarna för arbetet har skolkuratorerna en stor frihet att själva göra bedömningar, och det finns också ett behov av att kunna göra individuella lösningar och se till den unika eleven eller skolans

behov. Vad vi har funnit i vårt resultat stämmer dåligt överens med vad Isaksson (2016) beskriver i sin undersökning. Isaksson (ibid: 55) finner i sitt resultat att trots bristen på riktlinjer och regleringar upplever sig skolkuratorer att ha ett litet handlingsutrymme och att skolkuratorerna upplever sig vara beroende av ledningen för att få legitimitet i sitt handlingsutrymme. Vi finner hos våra respondenter att majoriteten beskriver sitt handlingsutrymme som stort, och att det återkommer beskrivningar om hur respondenterna gör egna bedömningar och tolkningar och sedan omvandlar dem till handling (Lipsky 2010: 13-15).

6. Avslutande diskussion

Enligt skollagen ska skolkuratorer och elevhälsan främst arbeta förebyggande och hälsofrämjande. Detta framförs även av Skolverket och Socialstyrelsen (2016), som också betonar att deras uppdrag inte är att arbeta behandlande. Från intervjuerna fann vi dock att skolkuratorerna var tämligen fria i att själva utforma sitt arbete och hushålla med sin tid.

Resultatet från den här studien visar att utformningen av kuratorernas tjänst får stor inverkan på arbetet. Att det här handlar om tjänstegraden, antalet elever och den lokala kontexten de befinner sig inom. Dessutom är elevers behov något som fluktuerar, vilket gör att kuratorerna blir beroende av sin handlingsfrihet för att tillgodose elevernas behov. Vi kan i vår empiri se att ytterligare faktorer som påverkar kuratorerna i deras yrkesutövande är tids- och resursbrist, vilket resulterar i att kuratorerna prioriterar det akuta arbetet framför det förebyggande och främjande. Det senare har samtliga respondenter påtalat att de skulle vilja ha mer tid för, men samtidigt som vi funnit att de inte definierar förebyggande och främjande på samma sätt.

Både vår studie och tidigare forskning belyser att den befintliga vägledningen utgör ett otillräckligt stöd för arbetet, och att det i stor utsträckning istället är upp till kuratorn själv att utforma sitt arbete. Utformningen baseras därmed huvudsakligen på deras egna tolkning, och som vi sett från vår egna empiri och tidigare forskning så finns en överhängande risk att tolkningen blir subjektiv. Hur den enskilda kuratorn tolkar sitt uppdrag, men även vägledningen, kommer därefter att påverka hur kuratorn implementerar och genomför sitt arbete. Från studien blir det tydligt att merparten inte upplever problem med att tolka själva vägledningen, utan snarare svårigheter att agera utefter den till följd av tid- och resursbrist. Den egna tolkningen i kombination med de individuella förutsättningarna leder således till en varierande implementering av vägledningen. Det har även blivit tydligt att majoriteten av

kuratorerna upplever motstridiga förväntningar på kuratorsrollen. Vi gör tolkningen att kuratorns egna förväntningar inte kan införlivas, och att det därmed uppstår en konflikt mellan vad kuratorerna vill arbeta med utifrån den existerande vägledningen och vad som är genomförbart.

Resultatet av vår undersökning i förhållande till tidigare forskning har uppmärksammat oss på för- och nackdelar med hur skolkuratorerna arbetar. Den främsta nackdelen är att det stöd som varje kurator tillhandahåller baseras på deras egen subjektiva tolkning av vägledningen och skollagen, och hur de väljer att implementera detta. Fördelen är att den stora handlingsfriheten och den enskilda kuratorns tolkning leder till att varje skolkurator får möjlighet att se till sin egen skola och de behov som eleverna har. Vad denna till synes varierande yrkesroll faktiskt får för konsekvenser, dels för eleverna men också för professionen, låter vi vara osagt. Men vi har en förhoppning om att framtida forskning ska kunna besvara följande frågeställning: Hur skall kuratorer kunna uppnå det mål som Skolverket och Socialstyrelsen (2016) formulerat: en likvärdig elevhälsa i hela landet?

Referenslista

Akademikerförbundet SSR (2015). *Policy för skolkuratorer*.

https://akademssr.se/sites/default/files/files/policy_for_skolkuratorer_mar_2015_w.pdf

[Hämtat: 2023-03-29]

<https://akademssr.se/sites/default/files/files/Skolkuratorer%202019%2C%20Novus.pdf>

[Hämtat: 2023-04-04]

Angelöw, B., Jonsson, T. Stier, J. (2015). *Introduktion till socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Aubert, Vilhelm (1979) *Sociologi: Socialt samspel* Stockholm: Almqvist och Wiksell Förlag

Backlund, Åsa (2007) *Elevvård i grundskolan – Resurser, organisering och praktik*. Stockholms universitet, Institutionen för socialt arbete, Rapport i socialt arbete, Nr 121

Bergnehr, Disa., Johansson, Malin (2021) (In)visible actors? Local interpretations of the school health services and psychosocial work in disadvantaged areas *Nordic Social Work Research*. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/2156857X.2021.2018023>

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl. Stockholm: Liber.

Isaksson, Cristine (2016) *Den kritiska gästen: en professionsstudie om skolkuratorer*. PhD dissertation. Umeå universitet.

<https://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:917362/FULLTEXT01.pdf> [Hämtat: 2023-04-04]

Isaksson, Cristine (2014) Skolkuratorers handlingsutrymme: gränser, legitimitet och jurisdiktion. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 21(1): 47-66

Lipsky, Michael. (2010). *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. New York: Russell Sage Foundation.

Markström, Urban, Lilliehorn, Sara, Kjellgren, Maria (2022) *The counselling practice of school social workers in Swedish elementary schools. A focus group study*. *Nordic Social Work Research*

Mathiesen, I.H., Gunnarsdottir, H.M. Separate counselling services in Norwegian upper secondary schools. A possibility for a collective holistic approach?. *Int J Educ Vocat Guidance* 22, 557–576 (2022).

<https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1007/s10775-021-09494-z>

Proposition 2009/10:165. *Den nya skollagen- för kunskap, valfrihet och trygghet*: 275-276

Rennstam, Jens., Wästerfors, David (2015) *Från stoff till studie - om analysarbete i kvalitativ forskning* 1 uppl. Lund: Studentlitteratur AB

SFS 2010: 800. *Skollag*

Skolverket & Socialstyrelsen (2016). *Vägledning för elevhälsan*. Stockholm:

Skolverket. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/vagledning/2016-11-4.pdf> [Hämtat: 2023-03-29]

SOU 2021: 11 *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven- aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning*.
<https://www.regeringen.se/contentassets/77f91fad3fff4e9f85bc560b1e5c34d9/battre-mojligheter-for-elever-att-na-kunskapskraven-sou-202111/>

Sveriges kommuner och regioner (u.å) *Barn- och ungdomspsykiatri (BUP)*.

<https://skr.se/vantetiderivarden/vantetidsstatistik/vantetidsstatistikspecialiseradvard/barnochungdomspsykiatribup.54393.html> [Hämtat: 2023-05-08]

Uppdrag psykisk hälsa (2021) *Barn- och ungdomspsykiatri*.

https://www.uppdragpsyiskhalsa.se/wp-content/uploads/2022/05/Psykiatri_n_i_siffror_BUP_2021_tillganglighetsanpassad.pdf [Hämtat: 2023-05-08]

Bilagor

Bilaga 1. Informationsbrev

Hej!

Vi heter Agnes Lagerqvist och Ingrid Lundgren och studerar sjätte terminen på socionomprogrammet i Lund. Det har nu blivit dags för oss att skriva vår kandidatuppsats. Vi planerar att genomföra en undersökning där vi söker skolkuratorer som är yrkesverksamma inom grundskolan, och kan tänka sig att delta i de intervjuer vi har tänkt att genomföra.

Vi är intresserade av att undersöka vilket ansvar som skolkuratorer i grundskolan upplever att de har för barns psykosociala välmående. Bland annat vill vi undersöka hur skolkuratorer arbetar och vilka arbetsuppgifter som får ta mest utrymme. Vi är även intresserade av

skolkuratorers egna attityder gentemot olika aspekter av yrket och vilken funktion som kuratorn har inom elevhälsoteamet.

Intervjuerna kommer att genomföras enskilt med oss båda antingen på din arbetsplats eller annan plats som du föredrar, alternativt digitalt via Zoom. Vi beräknar att intervjuerna kommer att ta 30-60 minuter, där samtliga kommer att spelas in. Det inspelade materialet kommer att behandlas konfidentiellt och kommer att raderas när uppsatsen har blivit godkänd. Alla som väljer att delta i intervjun kommer att anonymiseras så att inga individer eller skolor kommer gå att identifiera i uppsatsen.

De inspelade intervjuerna kommer att transkriberas och analyseras av oss. Det transkriberade materialet är det vi sedan kommer att använda i vår kandidatuppsats. Det finns möjlighet att ta del av den färdiga uppsatsen efter att den har blivit godkänd.

Om du vill delta i vår undersökning kommer ditt samtycke att dokumenteras skriftligt på en samtyckesblankett. Du kan när som helst ta tillbaka samtycket utan att uppge anledning. Intervjuerna kommer inte att behandla ämnen som är av känslig eller privat karaktär.

Tveka inte att höra av dig om det låter intressant att delta eller om du har några frågor!

Med vänliga hälsningar

Agnes Lagerqvist och Ingrid Lundgren

Bilaga 2. Samtyckesblankett

Samtycke till deltagande i intervjustudie för skolkuratorer

Medgivande

Jag bekräftar härmed att jag har tagit del av skriftlig och muntlig information om studien och accepterar att delta. Jag har fått möjlighet att ställa frågor om studien. Jag har fått information om att de uppgifter som samlas in om mig kommer att behandlas konfidentiellt, på ett sådant sätt att min identitet inte kommer att avslöjas för obehöriga. Jag är medveten om att min medverkan är helt frivillig och att jag när som helst och utan närmare förklaring kan avbryta mitt deltagande. Jag samtycker till att intervjun spelas in.

Ort och datum _____

Förnamn och efternamn _____

Adress _____

Telefonnummer _____

Namnsteckning _____

Bilaga 3. Intervjuguide

Intervjuguide för skolkuratorer

Inledning

- Presentation av oss själva
- Information om syfte- *Undersöka* hur skolkuratorer själva upplever sitt arbete. Så vi är intresserade av att veta hur du jobbar, hur du upplever din professionella roll. Svårigheter, vad du skulle vilja se mer av och så vidare.
- Anonymitet och konfidentialitet
- Informera om att deltagaren när som helst kan avbryta sitt deltagande i studien samt att avstå att svara på frågor
- Samtycke till inspelning
- Information om att efter godkänd uppsats kommer insamlat materialet att raderas
- Har du några frågor? Annars kör vi igång

Bakgrund

- Utbildningsbakgrund
- Hur länge har du arbetat som skolkurator?
 - Tidigare erfarenhet som skolkurator på andra skolor?
 - Skillnader?
- Tidigare arbeten inom socialt arbete?

Uppdraget

- Hur ser *ditt* uppdrag ut som skolkurator?
- Vad består dina arbetsuppgifter av?

- Finns det några du tycker är mer givande? Isåfall varför?
- Finns det några arbetsuppgifter du saknar?
- Vilket handlingsutrymme har du i rollen som skolkurator?
- Hur arbetar elevhälsoteamet på din skola?
 - Hur ser ditt arbete ut i förhållande till dem?
- Finns det en färdig arbetsbeskrivning för ditt arbete?
- Hur ser du i egenskap av kurator på din möjlighet att arbeta med elevers psykiska ohälsa?
 - Möjligheter att arbeta med det
 - Begränsningar/hinder i arbetet

Ansvaret

- Vilka är dina ansvarsområden som kurator?
- Vilka behov finns hos eleverna? Hur tillgodoses dessa behov?
- Finns det enligt dig några svårigheter med att tillgodose elevernas behov av stöd?

Samverkan och övriga professioner

- Hur ser samverkan ut med
 - Övriga professioner?
 - Andra instanser
 - Vem har yttersta ansvaret
- Hur arbetar du i förhållande till elevhälsans uppdrag?
 - Hur arbetar dina kollegor till det?
- Vilka förväntningar upplever du att övriga professioner har på dig?
 - Stämmer dessa överens med dina egna förväntningar?

Utmaningar

- Vad anser du är de främsta utmaningarna kopplat till ditt arbete som skolkurator?
- Anser du att det finns tillräckligt med tid och resurser för att genomföra ditt arbete?
 - Elevhälsans arbete?